

VÄKIVALTAISEN EKSTREMISMIN YLEISYYS JA ESIINTYMI- SEN MUODOT KESKI-UUDENMAAN YLÄKOULUISSA JA TOI- SEN ASTEEN OPPILAITOKSISSA

Eliisa Suojala

04/2017

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Eliisa Suojala	Poliisi (AMK)/Amk20142	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Väkivaltaisen ekstremismin yleisyys ja esiintymisen muodot Keski-Uudenmaan yläkouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa	Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi	Opinnäytetyön muoto	
Markku Myllylä, lehtori (KM)	Kvantitatiivinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä		
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa väkivaltaisen ekstremismin esiintymistapoja ja yleisyyttä Keski-Uudenmaan oppilaitoksissa. Tarkoituksena on myös selvittää, millä tavoin väkivaltaisen ekstremismin muodot ja esiintyvyys eroavat toisen asteen oppilaitosten ja yläkoulujen välillä. Sisäministeriö on tutkinut väkivaltaisen ekstremismin esiintymistä lukioissa ja ammattikouluissa, mutta Keski-Uudenmaan alueella ilmiöstä ei ole aikaisempaa tutkimusta.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Kyselyyn osallistuivat Keravan, Järvenpään ja Tuusulan lukiot, Keudan ammattikoulun toimipisteet Keravalla, Järvenpäässä ja Tuusulassa sekä, Sompion koulu, Koivusaaren koulu ja Riihikallion koulu. Kyselyyn vastasivat koulujen opettajat ja vastaaminen tapahtui anonyymisti.</p> <p>Työssä käsitellään yleisesti väkivaltaisten ekstremismin tilaa Suomessa, erilaisten ryhmien motiiveja ekstremistisiin tekoihin, nuorten radikalisoitumisprosessia ja ennalta estävää toimintaa.</p> <p>Tulosten perusteella voidaan todeta, että tutkimukseen osallistuneissa kouluissa on viitteitä väkivaltaisesta ekstremismistä. Enemmän havaintoja löytyi ammattikouluista ja yläkouluista kuin lukioista. Tutkimuksessa todettiin myös, että noin puolet kaikista tutkimukseen osallistuneista opettajista oli havainnut opiskelijoissaan merkkejä väkivaltaisesta ekstremismistä. Suuressa roolissa väkivaltaisen ekstremismin vähentämisessä on ennaltaestävä toiminta. Nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksien lisääminen koulujen arjessa ja kansalaiskasvatus saattaisivat olla ratkaisu myös suvaitsemattomuudesta kumpuavan väkivaltaisen ekstremismin kitkemiseen.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
46 + 6 liitesivua	Huhtikuu 2017	AMK2014ONT
Avainsanat		
Väkivaltainen ekstremismi, radikalismi, poliisi, koulu, nuoret, kvantitatiivinen tutkimus		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI	3
2.1	Väkivaltainen ekstremismi Suomessa.....	3
2.2	Poliittiseen ajatusmaailmaan perustuva väkivaltainen ekstremismi	5
2.2.1	Radikaali oikeisto	5
2.2.2	Radikaali vasemmisto.....	7
2.3	Uskonnolliseen ajatusmaailmaan perustuva väkivaltainen ekstremismi	7
2.4	Yksinäiset toimijat	9
3	NUORTEN RADIKALISOITUMINEN	11
3.1	Radikalisoitumisen syyt	11
3.2	Merkkejä radikalisoitumisesta	17
3.3	Poliisi ja ennaltaestävä toiminta.....	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
4.1	Kvantitatiivinen tutkimusprosessi ja tutkimuksen tarkoitus	21
4.2	Vastausten käsittely ja tutkimuksen luotettavuus	22
4.3	Kyselylomake.....	23
5	TULOKSET	24
5.1	Taustamuuttujien vaikutus ekstremismin havaitsemiseen	25
5.2	Koulujen vertailu.....	26
5.3	Yhteenveto	36
6	POHDINTA	40
	LÄHTEET	43
	LIITEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on ”Väkivaltaisen ekstremismin yleisyys ja esiintymisen muodot Keski-Uudenmaan yläkouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa”. Opinnäytetyössä selvitetään väkivaltaisen ekstremismin esiintymistapoja ja yleisyyttä Keski-Uudenmaan oppilaitoksissa. Tarkoituksena on myös selvittää, millä tavoin väkivaltaisen ekstremismin muodot ja esiintyvyys eroavat toisen asteen oppilaitosten ja yläkoulujen välillä.

Sisäministeriö on julkaissut viime vuosina viisi tilannekatsausta väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa. Nämä julkaisut ovatkin toimineet tämän työn innoittajina. Suomesta on lähtenyt ihmisiä osallistua taisteluihin Syyriassa, juurikin radikaali-islamistisen ryhmittymän joukoissa, joten sen lisäksi, että aihe on mielenkiintoinen, se on myös ajankohtainen. Väkivaltaisen ekstremismi ei kuitenkaan liity vain paljon mediassa esillä olleeseen islaminuskontoon vaan sillä on myös poliittiseen radikalismiin sekä ihmisvihaan liittyvä puoli. Tässä opinnäytetyössä käsitellään koulujen tilannetta näiden kolmen radikalismisen näkökulman kautta.

Aiheen ajankohtaisuus tulee esille myös 9.9.2016 julkaistussa Helsingin Sanomien artikkelissa: ”Opettajia koulutetaan puuttumaan koululaisten radikalisoitumiseen – Nuoren elämäntavat ja ystäväpiiri voivat muuttua yhdessä yössä.” Artikkelista käy ilmi, että sisäministeriön (2015a) selvityksen mukaan 60 prosenttia opettajista on havainnut väkivaltaista ajattelua ja siihen viittaavia merkkejä ammattikouluissa ja lukioissa. Opettajat toivoisivat jonkinlaista ohjeistusta siihen, kuinka puuttua nuorten radikalisoitumiseen. Tämä opinnäytetyö ei kuitenkaan anna ohjeita opettajille vaan tarkoitus on kartoittaa väkivaltaisen ekstremismin tilanne tutkimukseen valituissa kouluissa tällä hetkellä.

Sisäministeriö on teettänyt kyselytutkimuksen väkivaltaisesta ekstremismistä toisen asteen oppilaitoksissa vuonna 2015. Kyseiseen tutkimukseen osallistui ammattikouluja ja lukioita Helsingistä, Espoosta, Tampereelta, Vantaalta, Oulusta, Turusta, Jyväskylältä, Kuopiosta, Lahdesta, Kouvola, Porista, Joensuusta, Lappeenrannasta, Hämeenlinnasta, Vaasasta ja Rovaniemeltä. Tutkimus antaa kuvan väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta ilmiönä kyseisissä kaupungeissa, mutta sitä ei voi kuitenkaan täysin yleistää koskemaan Keski-Uusimaan kouluja. Näin ollen päätin tehdä sisäministeriön tutkimusta sivuavan opinnäytetyön, jossa kartoitetaan väkivaltaisen ekstremismin tilannetta Keski-Uudellamaalla. Sisäministeriön (2015a, 2) tutkimuksen mukaan nuorten tekemä väkivalta lisääntyy 15 – 19 vuoden iässä. Halusin kuitenkin selvittää asuinympäristössäni myös sen, onko väkivaltaista ekstremismia havaittavissa yläkoulussa. Tästä johtuen tutkimukseni kattaa yläkoulu-, lukio- ja ammattikouluikäiset nuoret, joiden suhtautumista väkivaltaiseen ekstremismiin arvioidaan opettajien havaintojen perusteella. Sisäministeriön (2015a, 3 - 4) tutkimuksen mukaan väkivaltaisen ekstremismi näkyy suomalaisissa ammattikouluissa ja lukioissa, mutta tapaukset ovat yksittäisiä. Vahvimmin merkit ääriajattelusta näkyvät opiskelijoiden asenteissa. Ääriajattelu saattaa johtaa myös väkivaltaisuuksiin, mutta yleisimmin koulussa havaitaan sanallisia ristiriitoja.

2 VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI

Väkivaltaiselle ekstremismille ei ole yhtä ainoaa ja oikeaa määritelmää, joka olisi hyväksytty maailmanlaajuisesti. Sisäministeriön (2013, 2) mukaan väkivaltainen ekstremismi tarkoittaa sellaista väkivallan käyttämistä tai sillä uhkaamista, jossa teot oikeutetaan ja niihin kannustetaan aatemaailmalla perustellen. Iso-Britannian viranomaiset määrittelevät väkivaltaisen ekstremismin puolestaan sellaisten brittiläisten peruseriaatteiden ja arvojen aktiiviseksi vastustamiseksi kuten demokratia, oikeusvaltio, yksilönvapaus sekä keskinäinen kunnioitus ja suvaitsevaisuus eri uskontojen välillä (HM Government 2011, 107). Väkivaltaisen ekstremismille on monia määritelmiä, mutta tässä opinnäytetyössä väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sellaista ideologiaa tai ääriajattelua, joka laittomien tekojen tai politiikan kautta pyrkii muuttamaan yhteiskuntaa tai demokraattisia periaatteita. Ekstremistisen väkivallan tuloksena voi olla esimerkiksi jokin terroristinen teko, mutta se voi olla myös muuta laitonta toimintaa tai väkivaltaa, jonka tekijä ihannoii äärimmäisyyteen vietyä ekstremististä maailmankuvaa.

Täytyy kuitenkin muistaa, ettei radikaali ajattelu ole automaattisesti paha asia. Ajatuksen asteelle jäänyt radikalismi ei ole ekstremismia. Ilman myönteistä radikalismia moni asia yhteiskunnassamme olisi jäänyt kehittymättä, koska radikalismi voi myös kehittää ja viedä yhteiskuntaan eteenpäin. Ekstremismi ei siis aina ole viitannut negatiivisiin asioihin eikä sitä ole yhdistetty terrorismiin ja väkivaltaisuuksiin. Käsitteenä ekstremismi on aikoinaan kuvannut muun muassa sellaisia henkilöitä, kuin Mahatma Ghandi, Nelson Mandela, Malcolm X ja Martin Luther King, jotka ovat vaikuttaneet positiivisesti yhteiskuntaan. (Awan & Blakemore 2013, 6.) Ekstremismi on usein totalitaarista ja toimintatavoiltaan laitonta. Mikäli ekstremismi pidättäytyy väkivallasta ja laittomasta toiminnasta ei se sinällään ole tuomittavaa. Suvaitsemattomuus ja vihasta voimansa saava ääriajattelu ovat kuitenkin huolestuttavia piirteitä yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. (Mankkinen 2012, 9.)

Ennaltaehkäiseminen on suuressa roolissa väkivaltaisessa radikalisoitumisen ja ekstremismin kohdalla, koska se vaikuttaa turvallisuuteen, turvallisuuden tunteeseen ja yhteiskunta-rauhaan. Pelko, joka uhkasta aiheutuu, johtaa siihen, että ihmiset eivät pysty pelkojensa vuoksi käyttämään heille kuuluvia perustuslaillisia oikeuksia, kuten sananvapautta tai liikkumisen vapautta. Näin ollen ekstremistinen väkivalta hyökkää myös demokraattista järjestelmää vastaan. (Sisäministeriö 2016, 11 – 12.)

2.1 Väkivaltainen ekstremismi Suomessa

Sisäministeriön julkaisun "väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 2/2015" mukaan kolme suurinta uhkaa Suomessa muodostavat äärioikeisto, jonka perustelut väkivallantekoihin ovat poliittisia, jihadismi, jonka perustana väkivaltaiseen ekstremismiin toimii uskonto sekä yksinäiset toimijat. Näissä kolmessa kategoriassa käsitellään myös muita ääriliikkeitä, mutta hieman suppeammin. Suojelupoliisin arvion mukaan terrori-iskun tapahtuminen Suomessa on epätodennäköistä, mutta väkivallantekojen uhka on kuitenkin hieman noussut (Sisäministeriö 2015b, 9).

Tämän opinnäytetyön pohjana käytetään sisäministeriön laatimaa jaottelua kolmesta suurimman uhan aiheuttamasta kategoriasta. Yläkäsitteeksi on valittu väkivaltainen ekstremismi ja sen alle lukeutuvat poliittinen ekstremismi, uskonnollinen ekstremismi ja yksinäiset toimijat.

Suomessa väkivaltaisen ekstremismin uhka on melko pieni muihin Euroopan maihin verrattuna. Tilastoja tämän kaltaisista rikoksista ei kuitenkaan ole, minkä vuoksi tarkkaa tietoa ilmiöstä ei ole saatavilla. Suojelupoliisi arvioi, että poliisi saa tietoonsa vuosittain noin sata rikosta, joiden perustana voidaan katsoa olevan väkivaltainen ekstremismi. Monissa tapauksissa kyseessä ovat rassististen skinheadien tekemät pahoinpitelyt, joiden asianomistajana on usein kantaväestöön kuuluva henkilö. Kyse on usein tilannesidonnoisesta ja spontaanista teosta ennemmin kuin tarkkaan suunnitellusta väkivaltaisuudesta. Tämän kaltaiset rikokset ovat erittäin tyypillisiä skinheadkulttuurissa. Vuosittain Suomessa tapahtuu viharikoksia 700–1000 ja arvioiden mukaan vain pieni osa näistä rikoksista liittyy suoraan väkivaltaiseen ekstremismiin. (Mankkinen 2015.) Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksen mukaan kuitenkin vuonna 2015 kirjattiin 1250 epäiltyä viharikosta, joista 79,3 prosentissa oli myös rassistisia piirteitä (Tihveräinen 2015, 4). Viharikokset voidaan määritellä väkivaltaiseksi ekstremismiksi varsinkin, jos niihin liittyy rassistisia piirteitä. Näin ollen Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksen tulos eroaa hieman Mankkisen tulkinnasta.

Ihmisvihaan perustuvia koulusurmia on tapahtunut Suomessa kaksi. Surmien taustalla ovat lähes aina tekijän mielenterveysongelmat sekä koulukiusaaminen. Tekijöiden ajatusmaailmaan liittyy usein myös äärimmäisyyttä sekä ihmisvihaa. (Mankkinen 2012, 17.) Tutkijat ovat löytäneet Suomessa tapahtuneista koulusurmista yhtäläisyyksiä Anders Breivikin Norjassa toteuttamaan joukkosurmaan. Yhtymäkohtia ovat muun muassa tavoite surmata mahdollisimman monta henkeä, pitkä ja yksityiskohtainen teon suunnittelu, toiminta Internetissä sekä laajan huomion ja maineen tavoittelu. Kun koulusurmat tapahtuivat, niitä ei heti yhdistetty väkivaltaiseen ekstremismiin. Nykyään ne kuitenkin nähdään melko tyypillisinä yksinäisten tekijöiden tekeminä joukkosurmia, jotka perustuvat ekstremistiselle aatteelle. (Mankkinen 2015.) Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan geopoliittisiin konflikteihin erikoistunut tutkija ja luennoitsija Alan Salehzadeh on sitä mieltä, että ihmisviha on Suomessa kasvussa, etenkin muslimiä kohtaan. Salehzedin mukaan maahanmuuttajien jatkuva kritisointi kaivaa kuilua maahanmuuttajien ja kantaväestön välille sekä estää integroinnin. (Salehzadeh 2015.)

Suojelupoliisi laati vuonna 2014 uhka-arvion, jonka mukaan väkivallantekojen uhka Suomessa on noussut johtuen Syyrian ja Irakin alueen konflikteista. Suomesta on matkustanut Irakiin ja Syyriaan useita kymmeniä ihmisiä. Se, mikä heidän motiivinsa matkustamiseen on ollut, ei ole tiedossa. On kuitenkin todennäköistä, että konfliktialueelle matkustaessaan, he tulevat osallistumaan taisteluihin tai muihin taistelujen tukitoimiin. Näyttää siltä, että palatuaan Suomeen, nämä ihmiset alkaisivat suunnitella tai toteuttaa väkivaltaisia rikoksia, ei ole, mutta sodassa koetut asiat ja radikaalin järjestön vaikutukset voivat nostaa tätä riskiä. (Mankkinen 2015.) Saarinen (2014, 9 – 10) kuitenkin toteaa, että on havaittu jo tapauksia, joissa konfliktialueilta palanneet ihmiset ovat pyrkineet rekrytoimaan taistelijoita Suomesta Syyrian sotaan.

Väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvät uhat ovat muuttuneet ja lisääntyneet Suomessa. Yksi tähän liittyvä uhka on Syyrian ja Irakin konfliktit ja niistä johtuva turvapaikanhakijoiden kasvu. Äärioikeiston ja skinhead-yhteisöjen toiminta on lisääntynyt, johon on vaikuttanut myös turvapaikanhakijoiden kasvu. Äärioikeisto on pyrkinyt lisäämään kannatustaan. Lisääntyneiden vihapuheiden kohteina on ollut lisääntymässä määrin useita yksittäisiä henkilöitä ja ryhmiä. Väkivaltainen äärioikeisto kohdistaa toimintansa etenkin etnisiä vähemmistöjä ja antifasisteja vastaan, mikä saattaa muodostaa rasistiseen rikollisuuteen liittyviä ongelmia. (Sisäministeriö 2016, 12.) Etenkin niillä paikkakunnilla, joihin on majoitettu paljon maahanmuuttajia, on havaittu rasistista liikehdintää. Tyypillisiä äärioikeistolaisen väkivallan esiintymismuotoja ovat rasistisesti motivoituneet pahoinpitelyt ja katuväkivalta. Tyypillinen toiminta keskittyy onneksi usein kuitenkin vain propagandan levittämiseen Internetissä tai lentolehtisten kautta väkivallantekojen sijaan. (Mankkinen 2012, 18.)

Jyrkän ekstremistisen näkökannan omaavat yksittäiset ihmiset ovat yksi vaikeimmin ennakoitavissa oleva radikaaliryhmä yhteiskunnan turvallisuuden kannalta. Yksittäisten toimijoiden tunnistus on erittäin haastavaa, koska sellaista metodia, jolla esimerkiksi kouluammuskelija voitaisiin profiloida, ei ole olemassa. Joitain ominaisuuksia kuten syrjäytyminen, väkivaltaisuus ja mielenterveysongelmat voidaan yhdistää suurimpaan osaan yksinäisistä toimijoista, mutta mikään piirre ei kuitenkaan vahvista sääntöä. (Benyik & Kohen 2011, 112 – 114.)

Seuraavaksi käsitellään Suomen kannalta niitä ääriliikkeitä, jotka hyväksyvät aatteen tai ideologian edistämisen väkivallan keinoin. Sisäministeriön julkaiseman väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksen 1/2016 mukaan nykypäivän Suomessa ääriliikehdintä on kokonaisuutena katsoen melko rauhallista varsinkin, jos sitä verrataan Euroopan tilanteeseen. Suomi ei kuitenkaan ole enää mikään lintukoto ja potentiaalisia väkivaltaisuuteen taipuvaisia ääriliikkeitä ja -ryhmiä on myös Suomessa. Tällaisten ryhmien väkivalta tai väkivallan uhka kohdistuu usein viranomaisiin, vähemmistöryhmiin ja poliittisiin vastustajiin. Sisäministeriön (2016, 20) mukaan vuonna 2015 eniten arjen turvallisuutta huojuttivat äärioikeiston, uusnatsien ja skinheadien tekemät väkivaltarikokset. Yksinäisten toimijoiden puolestaan nähtiin toteuttavan eniten uhreja vaativia väkivallantekoja, kuten koulusurmien tapaisia rikoksia. Suurin terrorisminuhka muodostui puolestaan väkivaltaisen jihadismin kannattajista. (Sisäministeriö 2016, 20.)

2.2 Poliittiseen ajatusmaailmaan perustuva väkivaltainen ekstremismi

Sisäministeriön (2015b, 12) mukaan äärioikeiston tekemät väkivaltarikokset vaikuttavat jokapäiväisen arjen turvallisuuteen. Sisäministeriö toteaa julkaisussaan kuitenkin myös sen, että äärioikeiston toteuttama väkivaltainen ekstremismi on Suomessa varsin vähäistä (Sisäministeriö 2015b, 12). Seuraavaksi esitellään poliittiseen ajatusmaailmaan perustuvan väkivaltaisen ekstremismin kaksi ääripäätä, äärioikeisto ja äärivasemmisto.

2.2.1 Radikaali oikeisto

Sisäministeriö kuvaa Suomen äärioikeistolaisia radikaaliryhmiä pieniksi, paikallisiksi, skinhead-liikkeeseen lukeutuviksi kerhoiksi. Suomen skinhead-toiminta sitoutuu tiiviisti rasis-

tiseen musiikkiin ja kyseisen musiikkilajin konserttien järjestämiseen. Sisäministeriön mukaan tyypillisiä rikollisia tekoja tällaiselle alakulttuurille ovat häiriökäyttäytyminen, pahoinpitelyt sekä vahingonteot. Äärioikeiston tekemien rikosten kohteeksi joutuvat usein vähemmistöryhmät. Muita tyypillisiä piirteitä ovat spontaanisuus ja yleinen suunnitteleamattomuus. Esiin ei ole tullut laajamittaisia tai hyvin suunnitelmallisia väkivallantekoja. Tyypillistä äärioikeiston rikollisessa toiminnassa on myös se, ettei se vaikuta juurikaan yhteiskunnallisella tasolla. Ryhmien uhkailujen kohteeksi joutuvat ennemminkin yksilöt ja yhteisöt. Toiminta vaikuttaa toki myös yleiseen turvallisuudentunteeseen. (Sisäministeriö 2015b, 12.)

Koivulaakso ym. (2012, 170 - 173.) kertoo natsiskinejä olleen Suomessa jo 1970- luvun lopulla, mutta liikkeen kannattajamäärät alkoivat lisääntyä vasta 1980- luvun loppupuolella. Tämän jälkeen vielä 90- luvun lama antoi liikkeelle voimakkaan nosteen. Natsiskinien ideologia perustuu löyhästi oikeistolaiseen isänmaallisuuteen ja siihen kuuluu tärkeänä osana myös kansallissosialistiset julkaisut. Nykyään natsiryhmät muistuttavat 90- luvun natsiryhmiä sekä jäsenistöltään että toimintatavoiltaan. Uusnatsien ideologiset perusteet pohjautuvat käsitykseen kansallisvaltion luonnollisuudesta ja eri kansojen luonnollisesta elinpiiristä sekä kansallisen kulttuurin suojelemiseen muihin kulttuureihin sekoittumiselta. Ideologian mukaan myös kaiken epänormaalin poistaminen ja tuhoaminen, taisteleminen "poikkeavia" tai "sairaita" ihmisiä ja asioita vastaan sekä vahvimman oikeuden kannattaminen yhteiskunnan periaatteena ovat tärkeitä tehtäviä. (Koivulaakso ym. 2012, 170 - 173.)

Aktiivisesti Suomessa toimii myös toinen äärioikeistolainen järjestö, Suomen vastarintaliike. Sisäministeriö määrittelee Suomen vastarintaliikkeen ryhmittymäksi, jolla on sekä poliittisia että militantteja piirteitä. Ryhmittymä pyrkii luomaan kansallissosialistisen valtion, joten näin ollen liike voidaan määritellä vallankumoukselliseksi. Kansallissosialistinen maailmankatsomus pitää sisällään antisemitismiiä ja näkemyksen, jonka mukaan eri ihmisryhmät ovat eri arvoisia. Fasistinen yhteiskuntamalli ja väkivallankäyttö tavoitteiden edistämiseksi kuuluvat keskeisesti liikkeen ideologiaan. Sisäministeriön julkaisun mukaan Suomen vastarintaliikkeen jäsenien tekemät rikokset ovat usein väkivaltarikoksia, mutta vuositasolla niitä ilmenee harvoin. Keskeisen toimintatapana järjestöllä on lentolehtisten ja verkkosivujen välityksellä levitettävä propaganda. (Sisäministeriö 2015b, 12.) Suomen vastarintaliike uskoo monikulttuurisuuden rikkovan kaikkia perinteisiä arvoja ja tuhoavan yhteiskunnan. Liikkeen mukaan yhteiskunnan perusta on ydinperhe ja kaikki hallituksen apu ”poikkeaville elementeille ja moraaliseen taantumukselle” tulee lopettaa. Liikkeen tavoitteena on suojella pohjoista kulttuuria ja etnisyyttä, joka on tarkoitus toteuttaa palauttamalla perinteinen ja autoritääriinen yhteiskuntajärjestys, karkottamalla jokainen muukalainen ja rakentamalla pohjoinen valtakunta nykyisten pohjoismaiden alueelle. (Koivulaakso ym. 2012, 185 – 186.)

Sisäministeriö toteaa, että skinhead- ja uusnatsipiireihin ajautuvat usein epäsosiaaliset, epävarmat ja turvattomassa ympäristössä kasvaneet nuoret. Nämä nuoret voivat saada voimantunteen maskuliinisuutta ja aggressiivisuutta korostavista ideologioista sekä mustavalkoisesta maailmankuvasta ja näin he löytävät ympärilleen ihmisiä, jotka ovat saman henkisiä. Tällaisiin yhteisöihin päätyneillä nuorilla on myös usein taustalla päihteiden väärinkäyttöä tai rikollista toimintaa. Sisäministeriön (2015b, 13) mukaan riskiryhmässä ovat erityisesti

syрjäytyneet ja syрjäytymisvaarassa olevat kantasuomalaiset nuoret, joilla on lähiympäristönsä vuoksi suurempi todennäköisyys päätyä tekemisiin uusnatsi- ja skinhead yhteisöjen kanssa. Suomen vastarintaliikkeeseen puolestaan kuuluu useimmiten perheellisiä ja työssäkäyviä aikuisia, mutta myös nuorempia skinheadmiehiä. (Sisäministeriö 2015b, 13.)

2.2.2 Radikaali vasemmisto

Poliittiseen ajatusmaailmaan perustuvan väkivaltaisen ekstremismin toiseen päähän sijoittuu radikaali vasemmisto. Sisäministeriö tarkoittaa tällä anarkistista radikaaliliikehdintää ja äärivasemmistoa. Liikkeessä on mukana hyvin erilaisia ihmisiä, joita yhdistävänä tekijänä on aatemaailma, joka vastustaa vahvasti auktoriteetteja ja kapitalismia. Äärivasemmistossa jäsenen perhetaustalla, kasvuoloilla ja rikostaustalla on vähäisempi merkitys kuin äärioikeistolaisissa radikaaliryhmissä. Sisäministeriön (2015b, 12) mukaan suurimpana riskinä radikalismisen vasemmiston toiminnassa on se, että väkivaltaiset toimintamallit leviävät Euroopasta Suomeen. Väkivaltaista liikehdintää saattaa lisätä myös äärioikeiston saama näkyvä kannatus ja kasvu, joka voi laukaista vasemmistoryhmissä väkivaltaisen vastareaktion. (Sisäministeriö 2015b, 12.)

Sisäministeriön (2016, 16) mukaan hyvin tyypillinen radikaalisen anarkistiliikkeen toimintamalli on viranomaisiin, etenkin poliisin kohdistuva vastarinta. Tämä toiminta tapahtuu usein tilanteissa, joissa viranomaiset joutuvat puuttumaan anarkistien laittomaan toimintaan esimerkiksi mielenosoituksissa mellakointiin. Anarkistit voivat myös tarkoituksella pyrkiä tilanteisiin, joissa tilanne saattaa kärjistyä sekä viranomaisten että vastakkaista aatetta kannattavan ryhmän kanssa. Tällä tavoin anarkistit pyrkivät saamaan väkivallantekonsa näyttämään oikeutetuilta. (Sisäministeriö 2016, 16.)

2.3 Uskonnolliseen ajatusmaailmaan perustuva väkivaltainen ekstremismi

Tämä alaluku käsittelee uskonnolliseen ajatusmaailmaan perustuvan väkivaltaisen ekstremismin tilannetta Suomessa. Tässä luvussa käydään läpi myös tekijöitä, jotka altistavat uskonnolla perusteltuun ekstremismiin.

Sisäministeriön (2015b, 16 – 17) mukaan Suomessa on nähtävissä väkivaltaisen jihadistiryhmän terroritekoon liittyviä kansainvälisen tason ilmiöitä aiempaa enemmän, vaikka riski sellaisen tapahtumiseen Suomessa onkin vielä pieni. Jihadistiryhmien mielestä Suomi ei ole heille merkittävä vihollinen ja tästä johtuen riski terroritekoon on matala. Se, kuinka jokin valtio, yhteisö tai ihmiset joutuvat ääriliikkeiden vihollisiksi voi johtua esimerkiksi islamin loukkaamisesta. Ryhmän ja yksilön tulkinta puolestaan määrää sen, millainen loukkaus oikeuttaa väkivallankäyttöön. Loukkaukseksi voidaan lukea esimerkiksi ulkopolitiikka, pilakuvat, syrjintä tai sotilaallinen yhteistyö. Terroristisen iskun tapahtumista onkin vaikeaa arvioida etukäteen, koska siihen johtaneet syyt voivat olla moninaisia. Suojelupoliisin arvion mukaan Syyrian konfliktin myötä väkivallantekojen uhka on noussut myös Suomessa. Konflikti on lisännyt myös kiinnostusta väkivaltaista terrorismia kohtaan. (Sisäministeriö 2015b, 16 – 17.)

Syyriassa ja Irakissa pitkään kytenyt konflikti on sisäministeriön mukaan aiheuttanut sen, että Euroopasta on lähtenyt konfliktialueelle arviolta 20000 ihmistä. Suomesta lähteneitä aikuisia ihmisiä arvioidaan olleen vuodesta 2012 lähtien vähintään 70 henkilöä, joista Suomeen on palannut noin 20 henkilöä. Alueelle lähteneeseen joukkoon on kuulunut henkilöitä 19:sta eri etnisestä ryhmästä, myös kantaväestöstä. Näistä henkilöistä 64 % ovat suomen kansalaisia. Suomesta lähteneet ovat olleen 18 – 50 vuotiaita, joista suurin ikäryhmä on ollut 21 – 25- vuotiaat. Konfliktialueille lähtemiseen on ollut monia syitä ja toiminta siellä on myös vaihdellut laajasti. Sisäministeriö on arvioinut, että etenkin alueella pitkään olleet ja sinne viime aikoina lähteneet henkilöt ovat suurimmaksi osaksi liittyneet aseellisessa oppositiossa toimiviin radikaaliryhmiin. (Sisäministeriö 2015b, 16 – 17.) Lähtijöissä on ollut sekä muslimitaustaisia että suomenkansalaisia, jotka ovat kääntyneet Islamin uskoon. Suurin osa heistä on luultavimmin muslimeja, joiden synnyinmaa on Suomi tai he ovat tulleet Suomeen hyvin nuorina. Syyskuuhun 2014 mennessä kaksi suomalaista taistelijaa oli varmistettu kuolleen Syyriassa. (Saarinen 2014, 7 – 8.)

Sisäministeriön mukaan etenkin nuoria henkilöitä, jotka ovat ikänsä ja elämäntilanteensa puolesta vaikutuksille alttiita, kiinnostuvat väkivaltaisen ekstremismin propagandasta, Syyrian konfliktista ja aseellisesta toiminnasta. Uskonnollinen radikalisoituminen johtaa usein väkivaltaiseen ekstremismiin. Radikalisoitumisen riskiä saattavat lisätä muutamat tekijät, varsinkin, jos ne yhdistyvät samassa henkilössä. Näitä tekijöitä ovat:

- **Tunne kahden kulttuurin välissä olemisesta.** Islaminuskoiset nuoret, jotka eivät tunne suomalaista kulttuuria täysin omakseen, mutta myöskään vanhempien kulttuuri ei tunnu oikealta.
- **Uskonnon heikko tunteminen.** Tiedon puute tai väärät käsitykset uskonnosta saattavat altistaa väkivaltaisen ja uskonnollisen propagandan vaikutuksille.
- **Syrjäytyminen.** Yhteiskunnan ulkopuolelle joutuminen lisää väkivaltaisen radikalisoitumisen riskiä. (Sisäministeriö 2015b, 16 – 17.)

Myös jihadismitutkija Oliver Roy on samaa mieltä sisäministeriön kanssa. Royn mukaan nykypäivän nuoret radikaalit jihadistit ovat nousseet kapinaan vanhempiaan vastaan sekä kulttuurillisesti että uskonnollisesti. Roy toteaa nuorten tekevän asioita islamin nimeen, mutta kukaan ei todellisuudessa tunne uskontoa. Nuoren uusi ”perhe” terrorismiyhteisössä täyttää pään yhteiskunnan arvojen hylkäämisellä ja itsemurhan ihannoinnilla. Roy toteaa myös, että moni nuori, jolla ei ole minkäänlaisia siteitä islaminuskoon, on lähtenyt Euroopasta ja liittynyt Isisiin. Isis edustaa heille taistelua globalisaatiota ja imperialismia vastaan. (Wiegel 2016.)

Syrjintä, rasismi, kokemukset epäoikeudenmukaisuudesta ja islamofobia ovat merkittävässä roolissa ulkopuolisuuden kokemuksen syntymisessä. Nämä viestivät kohteelleen, että hän ei ole osa suomalaista yhteiskuntaa, joka taas puolestaan johtaa syrjäytymiseen. Erityisesti hartaasti ja avoimesti uskontoaan harjoittavat muslimit saattavat joutua helposti syrjinnän ja rasismin kohteeksi, mikä voi puolestaan johtaa radikalisoitumiseen. (Sisäministeriö 2015b, 16 – 17.) Myös Salehzadeh on asiasta samaa mieltä. Hänen mukaansa radikalisoitumista voi

myös tukea alaluvussa 2.1 mainittu kritisointi, minkä takia maahanmuuttajat voivat kiinnostua radikaalista yhteiskunnan vastaisesta liikkeestä kuten jihadismi. (Salehzadeh 2015.)

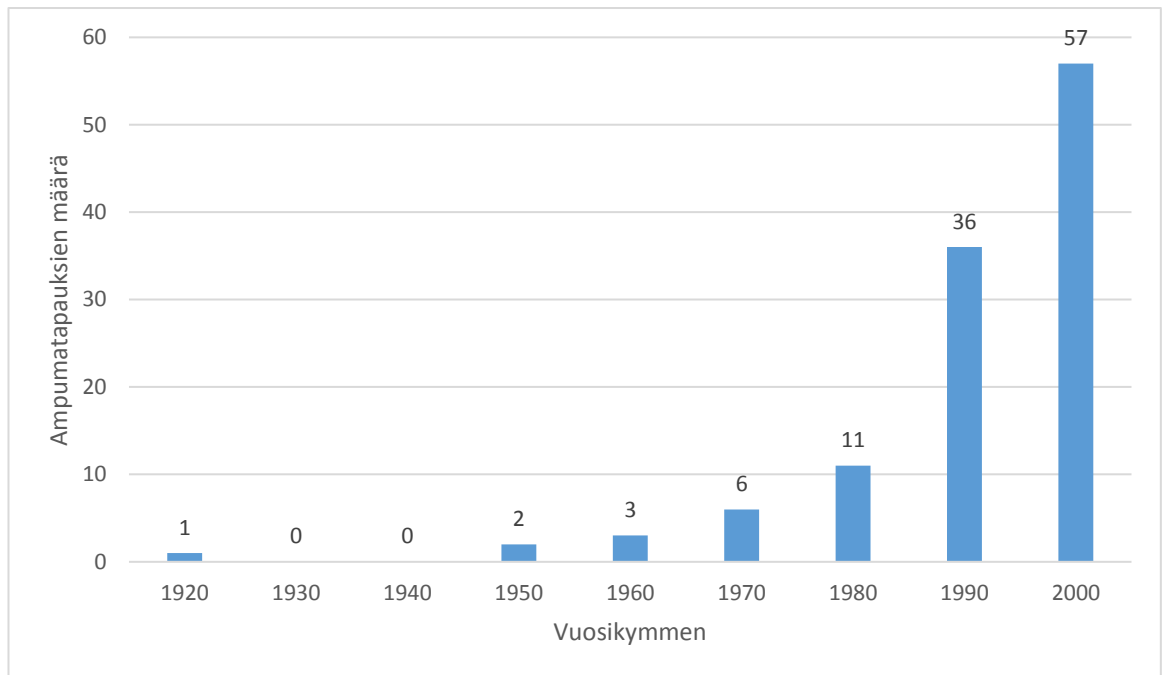
Sisäministeriön julkaisussa todetaan, että väkivallankäyttö tai sen käyttämättä jättäminen ei vielä kerro henkilön radikalisoitumisesta mitään. Jos henkilö käyttäytyy väkivaltaisesti se ei välttämättä tarkoita, että hän olisi radikalisoitunut. Sisäministeriö toteaa, että väkivaltaisen radikalisoitumisen ja rikosentekoalttiuden liittymisestä toisiinsa ei voi tulkita aukottomia totuuksia. (Sisäministeriö 2015b, 16 – 17.)

2.4 Yksinäiset toimijat

Kolmas ekstremistisen väkivallan uhan aiheuttaja on suojelupoliisin arvion mukaan yksinäiset tekijät. (Sisäministeriö 2015b, 9.) Yksinäinen toimija on sisäministeriön määritelmän mukaan sellainen henkilö, joka toimii ilman minkään ryhmän tai järjestön tukea ja toteuttaa jonkinlaisen terrori-iskun tai muun laajan yhteiskunnallisesti merkittävän väkivaltaisen teon, kuten joukkosurman (Sisäministeriö 2016, 18).

Vaikka nykyään ajatellaan, että yksinäiset toimijat ja heidän aiheuttamansa ilmiö on ominaista nykyajalle, ei se kuitenkaan täysin pidä paikkaansa. Kaplanin, Lööwin ja Malkin (2015, 1 - 2) mukaan yksinäisen kostajan hahmo ei ole sidonnainen aikaan tai paikkaan, vaan se on esiintynyt kaikkina aikoina, ympäri maailman lähes kaikissa kulttuureissa. Sitä mukaa, kun Internet ja sosiaalinen media ovat kehittyneet, on se mahdollistanut myös aiempaa laajemman kanssakäymisen globaalisti. Tämä vaikuttaa myös yksittäisen henkilön tekojen merkittävyyteen ja vaikutusten laaja-alaisuuteen. (Kaplan ym. 2015, 1 - 2.)

Kuten kuviosta 1 voimme huomata, kouluampumistapauksia on ollut jo 1920- luvulla. Joukko- ja koulusurmauhkaukset luetaan ekstremistisiksi rikoksiksi sisäministeriön mukaan silloin, kun uhkaukseen tai tekijään liittyy joitain tyypillisiä piirteitä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi aiemmin tapahtuneiden joukko- tai koulusurmien ihannoiti, manifestit, ihmisviha ja toiminta Internetissä. (Sisäministeriö 2016, 12.) Suomessa kouluun kohdistuneet iskut ovat tehneet vuonna 2007 Pekka-Eric Auvinen ja vuonna 2008 Matti Saari. Kuviosta 1 puuttuu kokonaan 2010- luku, mutta kuvio viittaa kuitenkin kouluampumisten huimaan yleistymiseen maailmassa.

Kuvio 1. Kouluampumisten määrä maailmassa vuosikymmenittäin. (Böckler ym. 2013, 10.)

Sisäministeriö toteaa, että Suomessa on havaittu joitain yhdistäviä tekijöitä suurin ja paljon kuolonuhreja vaatineisiin iskuihin syyllistyneissä. Näitä tekijöitä ovat

- miespuoleinen
- nuori
- niukat sosiaaliset suhteet
- koulukiusaamisen uhriksi joutuminen
- harrastuksien puuttuminen sekä mielenterveysongelmat (ahdistus tai masennus)
- ei rikostaustaa
- kunnollinen perhetausta

Edellä mainittujen piirteiden lisäksi moni tekijä on ollut kiinnostunut väkivallasta ja poliittisista ideologeista. Sisäministeriön mukaan on syytä ottaa huomioon, kuinka politiikka ja henkilökohtaiset ongelmat sekoittuvat tekijän mielikuvituksessa yhteen. (Sisäministeriö 2015b, 18.) Myös Langman määrittelee kouluampujille samankaltaisia piirteitä kuin sisäministeriö. Langmanin (2009, 195 – 211) mukaan on vaikeaa löytää kaikkiin kouluampujiin sopivia yhteneviä piirteitä, mutta usein tekijä on miespuolinen. Usein kouluampujilta puuttuu kyky empatiaan, johon selittäväenä tekijänä saattaa olla valtava vihan tunne. Langman toteaa myös, että tekijät olivat usein psyykkisesti sairaita ja kärsivät ahdistuksesta. Kuten sisäministeriökin toteaa, myös Langman on sitä mieltä, että tekijät olivat usein koulukiusat-tuja. (Langman 2009, 195 – 211.) Vaikka tekijä onkin usein nuori poika tai mies, ei tätäkään

piirrettä voida kuitenkin yleistää. Syksyllä 2016 nuori nainen vangittiin koulusurman suunnittelusta Kokkolalaiseen kouluun, myös vuoden 2014 Helsingin yliopistoon suunnitellussa iskussa toisena tekijänä oli nainen.

Nader (2012, 13, 17 - 18) toteaa, että joutuessaan nuorena uhrin asemaan, nousee samalla henkilön riski tulla jätetyksi yhteisön ulkopuoliseksi tai joutumisesta jonkin ihmissuhdeaggression kohteeksi myös myöhemmällä iällä, jonka seurauksena uhriutumisen kierre on valmis. Tästä voi seurata nöyryytyksen ja vihan tunteita, jotka kytiessään mielessä, voivat lopulta purkautua väkivaltaisuutena, itsetuhoisuutena tai muina haastavina tunne-elämän ongelmina. Nader huomauttaa, että koulusurmia tai itsemurhia tehneistä pojista moni on ollut pitkään uhrin asemassa. Aggressiivisen käytöksen parhaimpana ehkäisevänä tekijänä onkin hyvät elämänhallinta- ja ongelmanratkaisutaidot. (Nader 2012, 13, 17 - 18.)

Myös ideologiset syyt voivat olla toiminnan taustalla. Sisäministeriö listaa tällaisiksi syiksi esimerkiksi äärioikeistolaiset tai vihaideologiat. Toimintaan voivat vaikuttaa myös henkilön tuntema viha ja katkeruus sekä kostamisen halu, joka voi kohdistua yhteiskuntaan, poliitikkoihin tai virkamiehiin. Muita syitä ovat yleinen ihmisviha ja psykologinen taipumus väkivaltaan. (Sisäministeriö 2016, 18.)

Sisäministeriö toteaa julkaisussaan, että yksinäisiä toimijoita on haastavaa seurata ja tunnistaa eikä iskujen varmuutta ole näin ollen mahdollista arvioida luotettavasti. Suomessa on onnistuttu tunnistamaan muutamia mahdollisia yksinäisiä toimijoita, jotka ovat puheilla, toiminnalla tai kirjoituksilla ilmaisseet valmiuttaan ja kiinnostustaan yhteiskunnallisesti huomattavaan väkivallantekoon. (Sisäministeriö 2016, 18.)

3 NUORTEN RADIKALISOITUMINEN

Tämä luku käsittelee syitä ja tekijöitä, jotka johtavat nuoren radikalisoitumiseen. Luvussa pyritään selvittämään, kuinka prosessi käynnistyy ja miten se etenee. Alaluvuissa tarkastellaan radikalisoitumiseen johtavia syitä, radikalisoitumisprosessia ja radikalisoitumisen ulkoisia piirteitä.

3.1 Radikalisoitumisen syyt

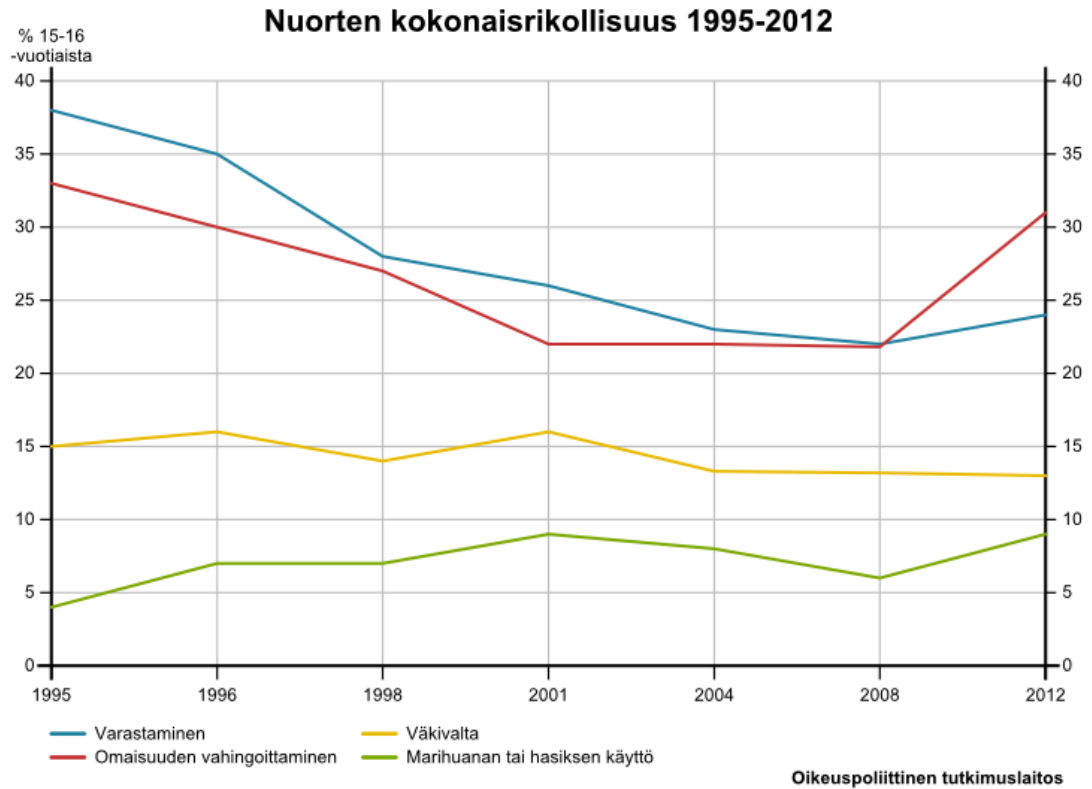
Keskeinen asia, joka on viime vuosikymmenenä vaikuttanut yleiseen turvallisuuteen, on syrjäytyminen. Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelmassa vuonna 2012 syrjäytyminen on jopa määritelty yhdeksi suurimmaksi uhaksi Suomen sisäiselle turvallisuudelle. Suomalaisen luottamuksen taso viranomaisiin on korkea verrattuna muihin Euroopan maihin ja tämä on hillinnyt ekstremismin esiintymistä. (Mankkinen 2012, 18.)

Suomalaiset nuoret ovat hyvinvoivia, kun katsotaan kokonaistilannetta. Pieni osa nuorista kuitenkin syrjäytyy yhteiskunnasta melko varhaisessa vaiheessa. 25 – 29 -vuotiaista nuorista syrjäytyneitä on noin viisi prosenttia eli yli 50000 nuorta. Nämä nuoret ovat yhteiskunnan ulkopuolella ilman koulupaikkaa tai töitä ja heidän ainoa koulutuksensa on peruskoulu. Näistä nuorista 32500 ovat täysin tyhjän päällä, koska rekisteröityminen työttömäksi työnhakijaksi on jäänyt tekemättä eikä heitä näy missään tilastoissa. Vuonna 2010 kaksi kolmasosaa syrjäytyneistä nuorista oli miehiä, joten ongelman voidaan todeta olevan kriittisempi miesten kohdalla. (Mankkinen 2012, 18.)

Suomalaiset nuoret ovat kuitenkin valmiimpia laittomiin yhteiskunnallisiin toimiin kuin aikaisemmin. Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos on julkaissut artikkelin ”Nuorten laittomaan aktivismiin valmiuden yhteys maahanmuuttajakriittisyyteen ja osallisuuskokemuksiin koulussa” kirjaan nimeltä ”Kodista ja kiinnostuksesta se lähtee. Suomalaisnuorten kansalaispätevyys ja yhteiskunnalliset asenteet”. Artikkelin perustuu kansainvälisen IEA-organisaation vuosina 1999 ja 2009 teettämiin CIVED- ja ICCS-tutkimuksiin. Artikkelin mukaan suomalaiset nuoret luottavat viranomaisiin ja yhteiskunnan instituutioihin, mutta pieni osa heistä on kuitenkin valmis laittomuuksiin. Tällaisia laittomia toimia, joita tutkimuksessa mitattiin, ovat iskulauseiden kirjoittaminen seiniin, julkisten rakennusten valtaaminen ja liikenteen tukkiminen. (Suutarinen & Törmäkangas 2012.)

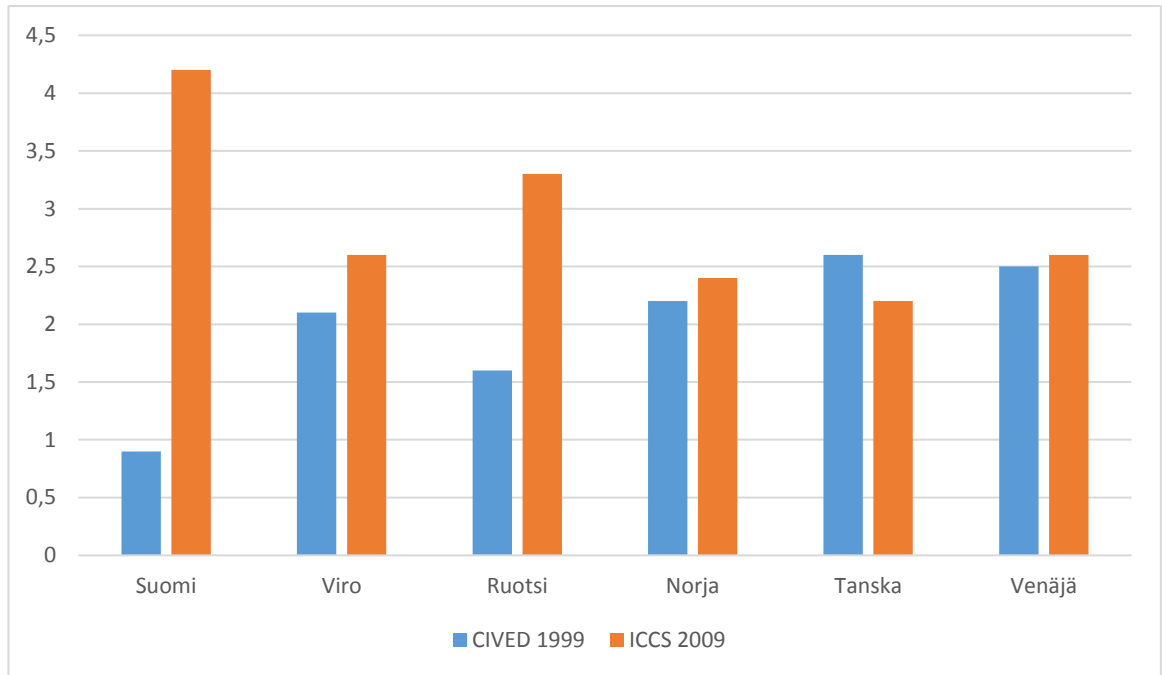
Tutkimuksissa todetaan, että ”varmasti valmiita” edellä mainittujen keinojen käyttöön 14-vuotiaiden joukosta oli vuonna 1999 0,9 % ja vuonna 2009 vastaava luku oli jo 4,2 %. Kun tähän joukkoon lasketaan mukaan vielä ne 14-vuotiaat nuoret, jotka ovat ”luultavasti valmiit” laittomiin toimiin kasvaa ikäluokan aktivistien määrä jo 9 prosenttiin vuoden 2009 tutkimuksen mukaan. Monissa Euroopan maissa on viitteitä siitä, että laittomiin tekoihin valmiiden määrä on kasvussa. Verrattuna muihin Pohjoismaihin, Suomessa kasvua on kuitenkin tapahtunut huomattavasti enemmän. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 74 – 77.) Suutarinen ja Törmäkangas Jyväskylän yliopistosta toteavat, että: ”Suomen maahanmuuttajakriittiset aktivistit suhtautuvat väkivallan käyttöön kaikkein vähiten kielteisesti verrattuna muihin oppilasryhmiin sekä Suomessa että Euroopassa” (Jyväskylän yliopisto 2012). Suomessa laittomaan toimintaan valmiita maahanmuuttajakriittisiä nuoria oli tutkimuksen mukaan 2,3 % vastanneista vuonna 2009. Vuonna 1999 näitä nuoria oli yksi prosentti vastanneista. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 78.)

Vaikka nuoret ovat entistä valmiimpia esimerkiksi kirjoittamaan iskulauseita seiniin tai muihin vahingontekoihin, ovat kyseiset rikokset oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan olleet kuitenkin laskussa vuosien 1995 ja 2008 välisenä aikana. Vuoden 2008 ja 2012 välisenä aikana on puolestaan tapahtunut pienoista nousua, kuten kuviosta 2 voidaan todeta.

Kuvio 2. Nuorten kokonaisrikollisuus 1995 – 2012. (Findikaattori)

Vuonna 1999 suomalaisten nuorten valmius laittomaan yhteiskunnalliseen toimintaan oli tutkimuksen mukaan alhaisimmalla tasolla verrattuna muihin 28 maahan, jotka tutkimukseen osallistuivat. Vuonna 2009 tilanne oli selkeästi muuttunut. Kuviossa 3 vertaillaan Suomen kannalta kulttuurisesti ja poliittisesti tärkeitä lähimaita, Pohjoismaita, Viroa ja Venäjää. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 75.)

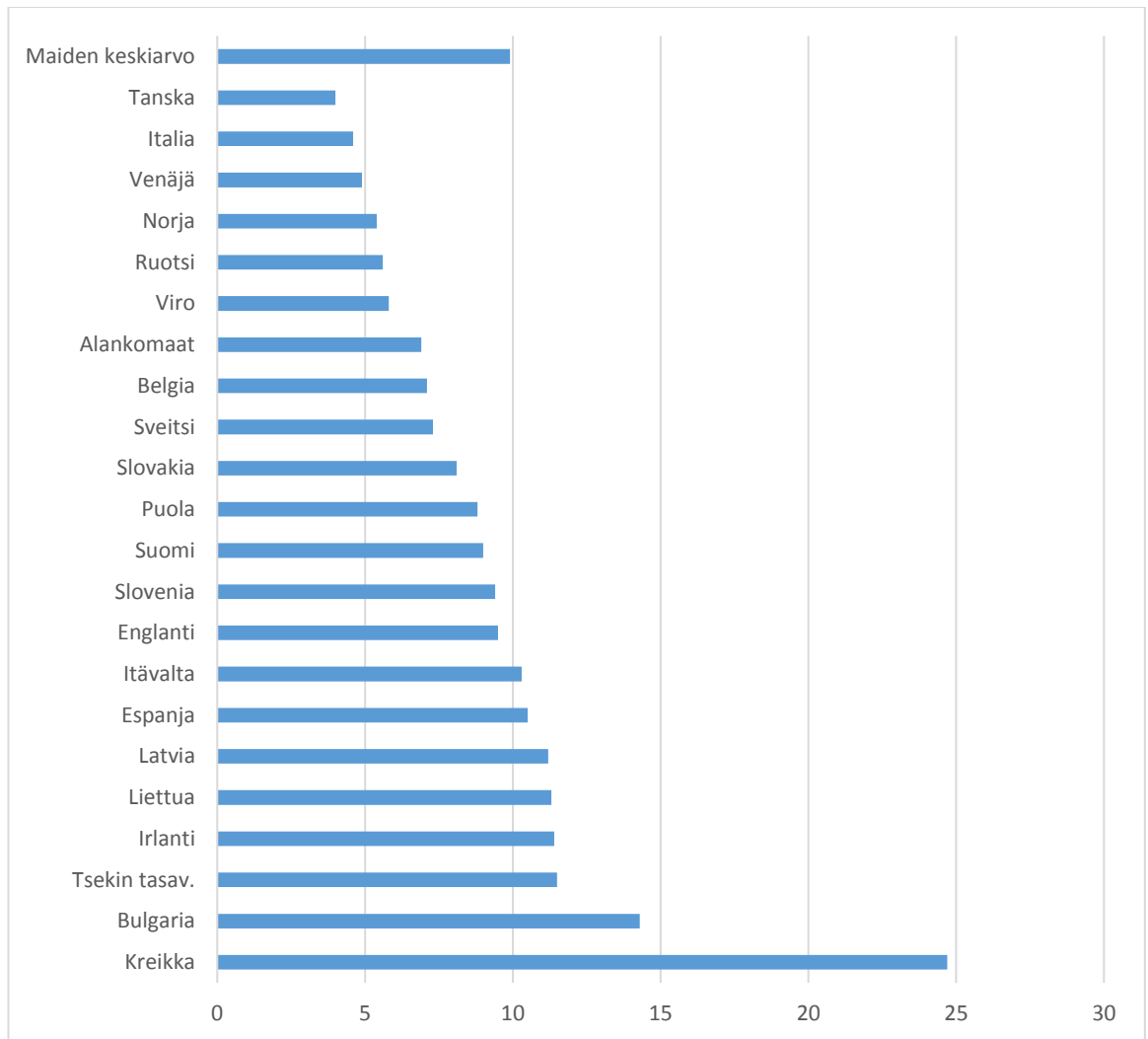
Kuvio 3. Laittomaan toimintaan valmiiden ”kyllä varmasti”- vastanneiden prosenttiosuus Pohjoismaiden, Viron ja Venäjän CIVED- ja ICCS- tutkimuksissa. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 75.)

Kuviosta 3 voidaan todeta, että kymmenen vuoden aikana suomalaisten nuorten valmius aktiivisiin on noussut selkeästi muihin vertailumaihin nähden. Kiinnostavaksi asian tekee se, että Pohjoismaiden yhteiskunnalliset olot ovat kuitenkin hyvin samankaltaisia, joten mistä tämä eroavaisuus voisi johtua. Syrjäytyminen vaikuttaa tutkitusti nuoren ajautumista aktiivisiin piiriin. Suomessa muutos on kuitenkin ollut niin nopea, joten voisi olla syytä tutkia myös muita asiaan vaikuttaneita tekijöitä. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 76.)

Turussa ja Helsingissä toteutetun oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen nuorisotutkimuksen mukaan yläkouluikäisten nuorten tekemät rikokset ovat vähentyneet. Vuonna 1992 71 prosenttia koululaisista myönsi tehneensä rikoksen, vuonna 2006 luku oli 51 prosenttia ja vuonna 2013 se oli enää 44 prosenttia. (Hjelt 2014.) Tampereen yliopiston nuorisotutkimukseen erikoistuneen professori Päivä Honkatukian mukaan nuorten rikollisuuden väheneminen voi johtua nuorten vapaa-ajan vieton tottumusten muutoksista. Honkatukia toteaa, että nuorten elämän siirryttyä virtuaaliseen maailmaan, perinteinen riskien otto ja rajojen kokeilu ei ole enää niin kiinnostavaa. (Ikonen 2015.)

Kuviossa 4 ovat vuoden 2009 nuorten aktivistien prosentuaalinen määrä. Suomessa aktivistien määrä on keskitasoa verrattuna muihin maihin. Suurimassa osassa Euroopan maita aktivistien määrä on kasvussa. Tutkimuksen mukaan eniten kasvua on havaittu Bulgariassa, Tšekin tasavallassa, Suomessa, Englannissa, Liettuassa ja Sloveniassa. Tutkimukset viittaavat siihen, että kehitys on Suomessa samankaltaista kuin entisissä Itä-Euroopan maissa – nykyisissä kriisimaissa, joissa aktivismi on yleistymässä. Huomioitava seikka on kuitenkin se, että määrällisesti aktivisteja ei ole erityisen paljon, vaan kyse on marginaaliryhmistä. Vuonna 1999 Suomessa oli aktivisteja 84 kaikista 2733 vastanneista 14 vuotiaista ja vuonna

2009 vastaajia oli 3039, joista 274 määriteltiin aktivisteiksi. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 76.)

Kuvio 4. Laittomaan toimintaan valmiiden ”varmasti” tai ”luultavasti”- vastanneiden nuorten prosenttiosuus. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 76.)

Suutarisen ja Törmäkankaan mukaan syyt siihen, miksi laittomuuksiin halukkaiden määrä on noussut, eivät löytyneet syrjäytymisestä tai kotitaustasta. Nuorten aktivistien ja muiden oppilaiden väliset erot löytyivät etenkin koulusta. Laittomuuksiin valmiit nuoret eivät luota kouluun instituutiona, he kokevat vaikuttamisen koulun sääntöihin olevan mahdotonta ja he kokevat suhteensa opettajiin huonommiksi kuin muut oppilaat. Maahanmuuttajakriittiset nuoret suhtautuvat kouluun vieläkin negatiivisemmin kuin aktivistien ryhmä. Kokonaisuutena suomalaiset nuoret poikkeavat koulun toimintaan osallistumisessa myös verrattuna eurooppalaisiin nuoriin. Suomessa koulut jättävät käyttämättä keinoja, joilla olisi mahdollista integroida nuoret demokraattiseen yhteiskuntaan esimerkiksi ottamalla nuoret mukaan yhteiseen päätöksentekoon kouluissa. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 80 – 86.)

Nuorten radikalisoitumisesta tehty tutkimus on osoittanut, että ekstremismille altistavat piirteet liittyvät haavoittuvuuteen. Näitä tekijöitä ovat nuoren normaaliin kehityskaareen liittyviä asioita, kuten identiteettikysymykset, elämän merkityksellisyyden pohtiminen, seikkailunhalu ja johonkin kuulumisen tunne. Tekijät kuuluvat normaaliin kehitykseen, mutta yhdistyessään väkivaltaiseen ekstremismiin ne vaikuttavat haavoittuvuuksia, joiden kautta nuori voi saada vaikutteita ääriajattelusta. (Federal Bureau of Investigation 2016, 16.) Ääri-
liikkeet osaavat käyttää tämänkaltaisen haavoittuvuuden hyväkseen ja rekrytoivat etenkin nuoria tarjoamalla heidän elämälleen merkityksen ryhmän jäsenyyden ja osallistumisen kautta, yhteenkuuluvuudentunteen ja tukea elämän ongelmissa. Se, mihin ryhmään nuori lopulta päätyy, riippuu ryhmän tavoitettavuudesta, kohtaamismahdollisuuksista ja kontakteista ryhmän jäseniin. (Federal Bureau of Investigation 2016, 8.)

Myös Tanskassa on todettu, että radikalisoituminen kuuluu nuorten kehittymisen kapinointivaiheeseen. Aarhusin kunnassa on kehitetty malli, jossa tunnistetaan ulkopuolisuuden tuntemukset motiivina ääriajattelulle. Mallin kautta pyritään integroimaan nuoria takaisin demokraattiseen yhteiskuntaan. Mallin mukaan on hyväksyttävää olla uskonnollisesti tai poliittisesti radikalisoitunut, mutta ilman väkivaltaa. (Braw 2014.) Aarhusin malli pyrkii vahvistamaan luottamusta viranomaisten ja sosiaalisten verkostojen välillä, joissa radikaalistuneet henkilöt vaikuttavat. Mallin ansiosta Syyriaan lähteneiden nuorten määrä on vähentynyt Tanskassa. (Crouch & Henley 2015.)

Yksilön radikalisoitumiseen voi altistaa monenlaiset tekijät. Kirkon Ulkomaanavun mukaan olisi tärkeää kiinnittää huomiota sellaisiin taustatekijöihin, kuin toimeentulomahdollisuuksien vähyys, nuorten kouluttamattomuus ja ulkopuolisuuden kokemukset, koska nämä ovat niitä tekijöitä, jotka ajavat nuoret alle 30 vuotiaat yksilöt radikalisoituneiden ryhmien piiriin. Muita tekijöitä voivat olla vaihtoehtojen puute, jännityksen ja maineen hakeminen tai pettymys aiempaan uskonnolliseen tai poliittiseen toimintaan. (Kirkon Ulkomaanapu 2015.)

Malkin ja Paastelan mukaan radikalisoitumiseen altistavia tekijöitä ovat enneminkin yksilön elämäntilanne ja kokemukset. Yksilö voi olla tyytymätön elämäntilanteeseensa, hän on saanut huonoja kokemuksia turvallisuusviranomaisista tai terroritoimintaan osallistuvia arvostetaan yhteisössä. (Malkki & Paastela 2007, 49 – 50.) World Health Organizationin näemyksen mukaan tasapainoinen kasvu ympäristö voi ehkäistä radikalisoitumisprosessia. Puolestaan ympäristön epätasapainoisuus voi altistaa tekijöille, jotka vaikuttavat haitallisella tavalla hyvinvointiin, terveyteen ja elämänhallintaan. (World Health Organization 2010, 11 – 12.)

Edellä mainittiin tekijöitä, jotka toimivat työntävänä voimana kohti radikalisoitumista. Prosessiin tarvitaan kuitenkin myös vetäviä voimia, jotka näyttävät ääritoiminnan positiivisena asiana. Malkin ja Paastelan mukaan tällaisia vetäviä tekijöitä ovat esimerkiksi kokemus siitä, että toimii yhteisönsä hyväksi ja on sitä kautta merkityksellinen sekä järjestöön liittymisen aikaan saama aseman nousu. Ryhmään kuulumisen antaa myös turvallisuudentunteen ja tukea konfliktitilanteissa. Kuten Kirkon Ulkomaanavunkin totesi myös Malkin ja Paastelan mukaan seikkailunhalu voi ohjata terrorismin piiriin. (Malkki & Paastela 2007, 50.)

Vaikka mielenterveysongelmat jollain tapaa liittyvätkin radikaaliin väkivaltaan, Puistolan ja Herralan mukaan terroristit ovat yleensä alun perin normaaleja ihmisiä. (Pulistola & Herrala 2006, 113.) Malkki ja Paatela ovat samaa mieltä siitä, ettei vielä ole pystytty todistamaan terrorismin ja mielenterveysongelmien välitä yhteyttä. Monien aiheesta tehtyjen analyysien pohjana ovat lehtihaastattelut ja omaelämäkerrat, tapaamisen ja haastattelun sijaan. Ei ole myöskään tutkimusta, joka vertaisi persoonallisuushäiriöiden esiintyvyyttä terroristien ja muun väestön välillä. (Malkki & Paatela 2007, 48.) Psychiatric Times- lehden artikkelin mukaan ääriryhmistä kiinnostuneet yksilöt eivät ole psykopaatteja tai aivopestyjä. He ovat usein nuoria ihmisiä, jotka käyvät läpi sosiaalista murrosvaihetta. Kuten jo aikaisemmin on todettu, kyseessä on inhimillinen tarve tuntea itsensä osaksi ryhmää ja olla merkityksellinen. (Haque ym. 2015.)

3.2 Merkkejä radikalisoitumisesta

Nuoren ihmisen kehityksen vaiheet, oman identiteetin etsintä ja alttius vaikutuksille saattavat johtaa väkivaltaisen ekstremismin ihannointiin. Jos nuori kokee syrjintää, rasismia tai ulkopuolisuuden tunnetta voivat nämä tuntemukset edistää ekstremistisen maailmankatsomuksen sisäistämistä. Radikalistinen yhteisö saattaa olla nuorelle ensimmäinen yhteisö, jossa hän tuntee olevansa arvostettu ja tärkeä. Tutkimusten mukaan keskeisimmät syyt haikutua johonkin ryhmään ovat sosiaalisia ja yhteisöllisiä syitä, ideologinen sitoutuminen herää vasta jäsenyyden kautta. Ekstremistisen yhteisön kautta jäsen saa vahvan turvaverkon ja sosiaalisen tuen saman mielisistä ihmisistä. Ryhmä uskoo vahvasti omaan asiaansa ja se luo jäsenille tunteen uskomuksen oikeellisuudesta. Radikalisoitumisprosessiin selkeimmin vaikuttavia asioita ovatkin usein sosiaalinen tuki ja ryhmädynamiikka. Nykyaikana tällainen ajatusmaailmojen yhteys saattaa kehittyä myös virtuaaliympäristössä. (Mankkinen 2012, 10.)

Vuonna 2000 Federal Bureau of Investigation teki tutkimuksen, joka käsitteli koulusurmaajia. Tutkimuksesta selvisi, että yksilö saattaa vahingossa tai tarkoituksella antaa tietoa tulevasta teosta tai aikomuksista matkustaa konfliktialueille. Vihjailu voi olla hienovaraista uhkailua, kerskailua, ennustuksia tai uhkavaatimuksia. Ne pohjautuvat taustalla vaikuttaviin tunteisiin, ajatuksiin, fantasioihin, asenteisiin ja aikeisiin. Koulussa nuori saattaa tuoda viiheitä esiin esimerkiksi esseiden, tarinoiden tai runojen kautta tai muiden tuotosten kuten piirustusten välityksellä. (Federal Bureau of Investigation 2016, 17 – 18.) Myös Benyikin ja Kohen toteavat, että monen kouluammuskelijan kohdalla, joku on tiennyt tekijän suunnitelmista etukäteen. Harvardin yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan kuitenkin vain 4 % suunnitelmista tienneistä oppilaista yrittivät saada tekijää luopumaan suunnitelmistaan. Prosenttiosuus on pieni verrattuna niihin 81 %:in ampumistapauksista, joissa tekijä oli kuitenkin kertonut suunnitelmistaan koulukavereilleen tai opettajille. Miksi vain niin harva kertoi suunnitelmista eteenpäin esimerkiksi viranomaisille? Tutkimuksissa selvisi, että moni pelkäsi tulevansa pilkatuksi ja pelkäsivät ilmoittaa asiasta eteenpäin. (Benyik & Kohen 2011, 26.)

McCauley, Moskalenko ja Van Son ovat tehneet tutkimuksen, jossa vertaillaan koulusurmaajia ja salamurhaajan tapaisia yksinäisiä toimijoita. Tuloksena voitiin todeta ryhmien välillä joitain yhdistäviä piirteitä:

1. Kokemus vääryydestä tai epäkohdasta. Tekijä oli kokenut sortoa tai kiusaamista. Koulusurmaajien kohdalla kokemus liittyi uhkailun tai hyökkäysten uhriksi joutumiseen tai vammautumiseen. Salamurhaajien osalta tilanteeseen vaikutti kokemukset vääryydestä, jonka merkitys henkilön elämässä oli suuri. Vääryys oli voinut olla joko henkilön elämässä tai maailmalla tapahtunut asia. Tämän seurauksena henkilökohtaiset ja poliittiset ongelmat sulautuivat yhteen.
2. Depressio, epätoivo ja itsemurha-ajatukset.
3. Esteiden poistuminen. Kokemus menetyksestä. Koulusurmaajan kohdalla kyseessä voi olla jonkin tärkeän asian, kuvitellun tai todellisen, menettäminen. Salamurhaajan osalta kyse voi olla esimerkiksi ihmissuhteen päättyminen, terveyteen liittyvä äkillinen menetys, epäonnistuminen tai aseman menetys.
4. Aseiden käytön hallitseminen. (McCauley, Moskalenko & Van Son, 2013.)

Sisäministeriö on asiasta samaa mieltä, sillä koulu- ja joukkosurmien tekijöihin liittyy usein merkkejä samoista aatemaailmoista. Näitä merkkejä voivat olla esimerkiksi koulu- ja joukkosurmien ihannoiti, manifestit, ihmisviha ja käyttäytyminen Internetissä. (Sisäministeriö 2016, 12.) Tekijät ovat usein nuoria miehiä tai poikia, joilla ei juurikaan ole sosiaalisia suhteita tai harrastuksia. He ovat joutuneet kokemaan koulukiusaamista ja kärsineet masennuksesta tai ahdistuksesta. Tekijät eivät ole aikaisemmin olleet tekemisissä poliisin kanssa eikä heillä ole ongelmia päihteiden käytön kanssa. He ovat kiinnostuneita poliittisista ideologioista, väkivallasta ja filosofiasta, mutta eivät kuitenkaan ole poliittisesti aktiivisia. (Sisäministeriö 2015b, 18.)

Nämä merkit voivat ennustaa tulevaa, mutta tulee huomioida kuitenkin myös, etteivät ne välttämättä johda mihinkään vaan jäävät uhoamisen tasolle. Edellä mainittuihin asioihin puuttumisessa tärkeässä asemassa ovat esimerkiksi perheenjäsenet, kaverit ja opettajat, jotka ovat nuoren kanssa tiiviisti tekemisissä. Merkkien havainnointi ja tiedottaminen asiasta eteenpäin viranomaisille tai muulle luotettavalle taholle on tärkeää. Näin ollen on mahdollista tarkastella tilannetta ja arvioida onko kyseessä radikalisoituminen tai väkivaltaisen iskun suunnittelu ja tulisiko siihen puuttua. (Federal Bureau of Investigation 2016, 17 – 18.)

3.3 Poliisi ja ennaltaestävä toiminta

Sisäministeriö on julkaissut vuonna 2016 Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman, jonka mukaan ennaltaehkäisyn merkitys on lisääntynyt radikalisoitumisen ja ekstremismin osalta. Ennaltaehkäisevä työ koskettaa poliisin lisäksi myös erityisesti opettajia, sosiaalityöntekijöitä, terveystieteiden ammattilaisia, nuorisotyöntekijöitä, järjestöjä ja yhteisöjä. (Sisäministeriö 2016, 8.)

Tämän opinnäytetyön osalta tärkeää on huomioida etenkin poliisin ja opettajien merkitys väkivaltaisen radikalismien ja ekstremismin ehkäisyssä. Sisäministeriön (2016, 16) julkaisun mukaan nuorten radikalisoitumisen ennaltaehkäisemisessä opetustoimen rooli on merkittävä. Opettajat voivat usein huomata radikalisoitumiseen viittaavia tekijöitä, mutta eivät välttämättä osaa yhdistää niitä nuoren radikalisoitumiseen. Olisi tärkeää kehittää koulujen

toimintakulttuuria opiskelijoiden osallisuutta ja hyvinvointia tukevaa toimintaa. (Sisäministeriö 2016, 16.) Suutarinen ja Törmäkangas toteavatkin artikkelissaan, että Suomessa nuoret arvioivat osallistuvansa koulun toimintaan ja päätöksen tekoon vähemmän kuin muut eurooppalaiset nuoret. Suutarinen ja Törmäkangas toteavatkin kärjistäen, että Suomessa nuoret ovat enemmänkin koulun toiminnan kohteita kuin yhteisön jäseniä. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 81 – 82.) Ennalta estävä toiminta poliisin ja opetusalan henkilöstön välillä on huomioitu myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyyn kansallisessa toimenpideohjelmassa, sillä poliisi alkaa kouluttaa opettajia tunnistamaan radikalisoitumisen merkkejä nuorissa. (Teider 2016; Sisäministeriö 2016, 23.)

Nykypäivänä Internet on suuressa roolissa lasten ja nuorten elämässä. Sisäministeriö ehdottaa myös, että opettajat voisivat pyrkiä lisäämään opiskelijoiden medianlukutaitoa ja kriittistä suhtautumista näkemäänsä ja lukemaansa. Kouluissa voitaisiin myös käydä läpi yhteiskunnallisen päätöksentekoon vaikuttamista väkivallattomin keinoin. (Sisäministeriö 2016, 16.) Opettajia kannustetaan siihen, että kaikista huolestuttavista merkeistä ilmoitettaisiin poliisille. Ilmoituksen voi tehdä aina myös nimettömästi, tärkeintä olisi saada poliisille tieto mahdollisista riskihenkilöistä. Esimerkiksi kouluampujien kohdalla tekijällä ei yleensä ole rikostaustaa ja näin ollen poliisilla ei ole mahdollisuutta tunnistaa tekijöitä etukäteen. (Pölkki & Vaarne 2016, Hietaneva & Häkkinen 2013.)

Poliisi on myös keskeinen toimija, kun kyseessä on väkivaltainen ekstremismi ja radikalisoituminen. Poliisi kohtaa työnsä puolesta radikalisoitumassa olevia tai jo radikalisoituneita henkilöitä tai rikoksen tekijöitä, joiden motiivit liittyvät väkivaltaiseen ekstremismiin. Poliisin kanssa yhteistyössä toimii moniammatillinen Ankkuritoiminta, joka työskentelee erityisesti nuorten ja radikalisoituneiden henkilöiden parissa. Poliisi voi esimerkiksi puhuttelujen tai rikostutkinnan kautta ohjata henkilöitä viranomaisten ja järjestöjen palvelujen pariin. (Sisäministeriö 2016, 16.)

Jyväskylän yliopiston dosentti Sakari Suutarinen on sitä mieltä, että opiskelijoita tulisi ottaa enemmän mukaan koulujen päätöksen tekoon, jotta aatteellinen radikalisoituminen voitaisiin estää. Kansalaiskasvatus olisi erityisen tärkeää, jota nuorille kehittyisi osaamista yhteistyön ja yhteisöllisyyden saralla. Suutarinen mainitsee, että toisen asteen koulutuksen aikana nuoret joutuvat eriarvoiseen tilanteeseen, kun vertaillaan kansalaisvalmiuksien ja -pätevyyden opettamista yhteiskunnallisten oppiaineiden kautta. Ammattikouluissa historian ja yhteiskuntaopin aineopetusta on nimittäin karsittu. (Tikka 2015.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää mikä on väkivaltaisen ekstremismin tilanne Keski-Uudenmaan oppilaitoksissa ja kuinka se näkyy koulujen arjessa. Toteutin selvityksen kyselylomakkeella, jonka lähetin yhdeksään ennalta valittuun oppilaitokseen Tuusulassa, Keravalla ja Järvenpäässä. Kyselyyn osallistui jokaisesta kaupungista yksi lukio, yksi ammattikoulu ja yksi yläkoulu. Kyselyyn toivoin vastauksia opettajilta ja rehtoreilta. Vastauksien perusteella arvioin väkivaltaisen ekstremismin esiintyvyyttä ja vertailin tuloksia oppilaitos-

ten kesken. Tämä tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena, mikä tarkoittaa muuttujien mittaamista, niiden välisten vuorovaikutusten selvittämistä sekä tekijöiden esiintyvyyden selvittämistä. (Kananen 2011, 12.)

Tästä tutkimuksesta saatuja tuloksia ei voida yleistää koskemaan koko Keski-Uudenmaan aluetta, koska oppilaitosten valintaa ei tehty sattumanvaraisesti. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden ja koulujen mielivaltaisesta valintaprosessista johtuen tuloksia ei voida laajasti yleistää, mutta ne kuvaavat hyvin väkivaltaista ekstremismia ilmiönä kouluissa. Tapa, jolla tutkimukseen osallistuneet koulut valittiin sekä vastaajien vähäinen määrä suhteessa koulujen opettajamääriin, voidaan nähdä heikentävän tutkimuksen luotettavuutta. Tulosten luotettavuutta mitataan yleensä sillä, kuinka vähän sattuma vaikuttaa tuloksiin (Valli 2015, 139). Tutkimuksen reliabiliteetti on sitä korkeampi mitä vähemmän sattuma vaikuttaa tuloksiin. Tämän tutkimuksen kohdalla sattumalla on vaikutusta tutkimukseen, koska kyselyyn eivät vastanneet koulujen kaikki opettajat. Jos tutkimus toistettaisiin samoissa kouluissa, voisi tutkimukseen osallistuneet opettajat olla eri henkilöitä, jolloin olisi mahdollista, että tutkimustulokset eroaisivat tämän tutkimuksen tuloksista. Tutkimuksen luotettavuutta nostaa kuitenkin se, että tulokset ovat olleet saman suuntaisia kuin aikaisemmin toteutettu sisäministeriön tutkimus vuodelta 2015.

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen työ, jossa menetelmänä käytin kvantitatiivista survey-tutkimusta. Tutkimusyksiköt oli rajattava yhdeksään oppilaitokseen, koska resursseja laajempaan tutkimukseen ei ollut. Oppilaitokset valittiin mielivaltaisesti Keski-Uudenmaan alueelta siten, että jokaisesta kolmesta kaupungista saataisiin tuloksia sekä lukiosta, ammattikoulusta että yläkoulusta. Tutkimuksen kohteiksi valikoituivat Keravan, Järvenpään ja Tuusulan lukiot, Keudan ammattikoulujen toimipisteet Keravalla Järvenpäässä ja Tuusulassa sekä Sompion koulu Keravalta, Koivusaaren koulu Järvenpäästä ja Riihikallion koulu Tuusulasta. Oppilaitosten opettajilta ja rehtoreilta kerättiin tietoja kyselylomakkeella.

Tämän opinnäytetyön aineisto perustuu kyselylomakkeeseen (liite 2), jossa on kolmenlaisia kysymystyyppisiä. Osaan kysymyksistä vastausasteikoksi valittiin 1 – 10 ja yli 10, jotta voidaan selvittää esimerkiksi havaintojen määrää opettajien ja koulujen kesken. Asteikko mahdollistaa vastausten joustavamman luokittelun tulosten analysointivaiheessa. Lomakkeella on myös avoimia kysymyksiä, joiden kautta saadaan viitteitä esimerkiksi siitä, millä tavoin väkivaltainen ekstremismi tulee kouluissa esille. Kolmannessa kysymystyyppissä vastaaja voi valita ennalta määrätyistä vastauksista yhden tai useamman. Vaihtoehtona on myös ”muu, mikä”- vastaus, johon jokainen voi lisätä listasta puuttuvan vastauksen.

Tutkimuksen tarkoitus kuvataan usein neljän piirteen perusteella: kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. (Hirsjärvi ym. 2009, 137 – 139.) Hirsjärven ym. laatiman jaottelun mukaan opinnäytetyönä toteuttamani tutkimus on kuvaileva tutkimus. Tutkimuksessani tarkastellaan väkivaltaista ekstremismia ilmiönä oppilaitoksissa ja dokumentoidaan ekstremismiin liittyviä tekijöitä. Tutkimuksessa esitetään myös kuvauksia tapauksista ja tilanteista, joissa ekstremismia on esiintynyt.

Väkivaltaisen ekstremismin ehkäisyssä tärkeää on ennakointi ja ennalta estäminen, joten uskon tämän selvityksen kautta saatavasta tiedosta olevan hyötyä. On tärkeää selvittää, minkälainen tilanne Keski-Uudenmaan oppilaitoksissa on ekstremismin suhteen, jotta siihen voitaisiin tarpeen tullen puuttua ajoissa.

4.1 Kvantitatiivinen tutkimusprosessi ja tutkimuksen tarkoitus

Lähtökohtana tutkimukselle on tutkimusongelma, johon täytyy saada ratkaisu tai vastaus. Ongelman ratkaisemiseen tarvitaan tietoa. Näin ollen tiedonkeruumenetelmä tulee valita tarkoin, koska se vaikuttaa muun muassa käytettäviin kysymyksiin. (Kananen 2001, 21.) Kyselylomake valittiin tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi, koska tarkoituksena oli kartoittaa ilmiötä ympäristössä, jossa tutkimuskohteita on suhteellisen paljon. Näin ollen kyselylomakkeella saatiin hyvä kokonaiskuva koulujen tilanteista. Kyselylomakkeen kautta jokainen vastaaja pystyi kertomaan havaintojaan myös avoimesti sekä anonyymisti ja uskoin tämän olevan tärkeää vastaajille.

Kvantitatiivisen tutkimuksen perustana ovat aiempien tutkimusten johtopäätökset, teoriat ja käsitteiden määrittely. (Hirsjärvi ym. 2006, 131.) Tätä tietoperustaa keräsin aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta sekä aikaisemmin tehdyistä tutkimuksista kuten sisäministeriön vuoden 2015 tutkimuksesta. Tutkimusmenetelmän tarkoituksena on löytää vastauksia kysymyksiin, joiden pohjana ovat tutkimusongelmat (Heikkilä 2005, 13). Muodostin kyselylomakkeen kysymykset tutkimuskysymyksiä silmällä pitäen ja samalla varmistaen tutkimuksen luotettavuuden luomalla mittareita, joilla mitata oikeaa asiaa. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä tarkoittaa sitä, että tutkittavia ilmiöitä tarkastellaan ja käsitellään numeroiden kautta. Tutkittava tieto kerätään sellaisella menetelmällä, että tulos saadaan numeroina tai aineisto voidaan myös ryhmitellä numeeriseen muotoon. Numeroina saadut tulokset analysoidaan ja selitetään sanallisesti. (Vilka 2007, 14.) Tämän opinnäytteen kohdalla oli jo heti alussa selvää, että tutkimus toteutetaan kvantitatiivisena tutkimuksena, jotta oli mahdollista vertailla eri koulutustasojen eroavaisuuksia määrällisin menetelmin. Lopuksi vertailua tehtiin myös aikaisemmin toteutettuihin tutkimuksiin kuten sisäministeriön julkaisemaan tilannekatsaukseen vuodelta 2015.

Tämän opinnäytteen tutkimusongelma on väkivaltaisen ekstremismin esiintymisen yleisyys ja muodot Keski-Uudenmaan yläkouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa.

Kun tutkimusaihe on rajattu tutkimusongelmassa, on alettava etsiä ratkaisua. Ongelman ratkaisua helpottaa tutkimusongelman muuttaminen tutkimuskysymyksiksi. Vastausten saamisen kautta pitäisi ongelmaan löytyä myös ratkaisu. (Kananen 2015, 55.) Tämän opinnäytteen tutkimuskysymyksiä ovat:

- *Kuinka moni opettaja on havainnut opiskelijoissa väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavaa käytöstä tai puheita?*
- *Minkälaista havaittu väkivaltainen ekstremismi on ollut?*
- *Millä tavalla väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvät havainnot eroavat yläkoulujen ja toisen asteen oppilaitosten välillä?*

Tutkimuskysymysten myötä katsoin parhaaksi tutkimusmenetelmäksi kvantitatiivisen survey-tutkimuksen. Kvantitatiivisessa survey-tutkimuksessa tiedon kerääminen tapahtuu kyselylomakkeella tai strukturoidulla haastattelulla. Keskeistä survey-tutkimuksessa on se, että aineisto kerätään samalla tavalla kaikilta vastaajilta eli standardoidussa muodossa. (Hirsjärvi ym. 2006, 125, 182.) Aineiston tilastollinen käsittely toteutettiin Webropol-työkalulla.

4.2 Vastausten käsittely ja tutkimuksen luotettavuus

Koska opinnäytetyön toteuttamisen resurssit olivat rajalliset, vastauslomakkeiden määrä rajoitettiin 90 kappaleeseen. Kaksi kolmasosaa lomakkeen saaneista opettajista palautti sen täytettynä ja vastausten käsittelyssä huomioitiin kaikki 63 vastattua lomaketta. Uskoin määrän olevan alhaisempi, joten olen tyytyväinen, että näinkin moni opettaja oli kiinnostunut aiheesta ja näki vaivaa vastatakseni kyselyyn. Kyselyaineiston käsittelyssä käytettiin hyväksi Webropol-kyselyohjelmistoa, johon syötettiin jokainen vastattu lomake.

Kyselytutkimuksessa etuna on se, että sen kautta on mahdollista saada laaja aineisto kysymällä suurelta joukolta ihmisiä useita kysymyksiä. Kyselymenetelmä on myös tutkijan kannalta tehokas, koska se säästää aikaa ja vaivaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Vaikka kyselylomakkeiden syöttäminen Webropol:iin käsin veikin yllättävän paljon aikaa, olen tyytyväinen, että päädyin kyselymenetelmään sen analyysimahdollisuuksien ja vaivattomuuden vuoksi. Haastattelumenetelmällä olisin voinut saada syvällisempiä vastauksia aiheesta, mutta silloin tutkimuksen tarkoituksen olisi täytynyt olla hieman erilainen.

Kyselylomake tulee suunnitella tarkoin, ettei väärinymmärryksiä tapahdu. Vaarana on, että huonosti aseteltu kysymys tulkitaan eri tavalla kuin oli tarkoitettu. Myös lomakkeen ulkoiseen olemukseen tulee kiinnittää huomiota. Lomakkeen tulisi olla vastaajaystävällinen ja mahdollisimman selkeä sekä houkutteleva. (Kananen 2001, 22.) Jokainen yksilön tulkintaan vaikuttaa oma elämäkokemus, joten tulkintavirheitä voi aina tulla. Kyselylomakettani luodessani pyrin kuitenkin tekemään siitä mahdollisimman selkeän ja yksiselitteisen. Ennen kyselylomakkeen lähettämistä vastaajille, ohjaajani ja eräs toinen koulumme opettaja kävivät lomakkeen läpi ja löysivätkin siitä muutamia korjausehdotuksia. Tällä tavoin pyrin varmistamaan lomakkeen selkeyden. Etuna kyselytutkimuksessa on myös se, että tutkimuksen toteuttaja ei vahingossakaan pysty vaikuttamaan kyselyn vastauksiin läsnäolollaan tai olemuksellaan (Valli 2015, 44).

Kyselyn vastausprosentti oli tarkalleen 70 %. Koska lähetin kyselylomakkeen kohtalaisen pienelle joukolle, vain 90 vastaajalle, olen tyytyväinen näinkin suuren vastausprosenttiin. Kyselyyn osallistuneiden lukumäärän ollessa pieni, kyselyn tuloksia ei voida yleistää koskemaan koko Keski-Uusimaata, mutta johtopäätöksissä esitetään arvioita siitä, mitä tulokset kertovat ilmiöstä.

Kyselytutkimuksella on myös heikkoutensa. Usein aineistot mielletään pinnalliseksi ja tutkimukset teoreettisesti vaatimattomiksi. Haittana voi olla myös epävarmuus siitä, ovatko vastaajat täyttäneet kyselyn huolellisesti ja tosissaan. Varmaa ei myöskään ole se, kuinka perillä vastaaja on kyseisestä aihealueesta ja ymmärtääkö hän kysymyksiä. Tämän lisäksi jokainen vastaaja tulkitsee asiat omalla tavallaan, joten väärinymmärryksiä voi tapahtua. Kyselyyn vastaamattomuus saattaa aiheuttaa myös vaikeuksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

Ennen kyselyn toteuttamista uskoin, että opettajilla ja rehtoreilla on motivaatiota vastata tähän kyselyyn huolellisesti ja tosissaan, koska tutkimuksessa kartoitetaan koulujen jokapäiväiseen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Kyselylomakkeen vastauksia läpikäydessäni huomasin kuitenkin, että moni vastaajista vaikutti niin sanotusti hutaisseen vastaukset paperille. Suurimpaan osaan kysymyksistä oltiin rastitettu vaihtoehdoksi ”0” tai ”en ole huomannut” tai ”en”. Toki mahdollista voi olla myös sellainen tilanne, ettei merkkejä radikalisoitumisesta ole ollut havaittavissa. Yleisintä tämän kaltainen vastaustyyli oli Keravan lukion opettajilla, joista 100 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, ettei viitteitä väkivaltaisesta ekstremismistä opiskelijoiden keskuudessa ole lainkaan.

Erityisesti kyselylomakkeen luotettavuuden osalta huomioni kiinnittyi siihen, että kysymysten 18 ja 19 välinen yhteys oli jäänyt vastauslomakkeiden perusteella usealle vastaajalle epäselväksi. Kysymyksen 18 tarkoituksena oli kartoittaa opettajien havaintoja, jotka liittyivät opiskelijoiden väkivaltaisiin ajatuksiin ja puheisiin (”Oletko huomannut opiskelijoissasi väkivaltaisia ajatuksia tai puheita, jotka kohdistuvat johonkin seuraavista”). Kysymys 19 (”Uskotko kysymyksessä 18 mainitsemiesi nuoren/nuorten voivan syyllistyä joihinkin seuraavista rikoksista”) puolestaan liittyi suoraan kysymykseen 18 siten, että siinä kartoitettiin näiden kysymyksessä 18 esiin tulleiden ajatusten ja puheiden mahdollisia seurauksia ja rikoksia joihin nuori voisi mahdollisesti syyllistyä. Moni vastaajista oli kuitenkin vastannut kysymykseen 18 ”en ole huomannut”, jolloin heidän olisi pitänyt jättää vastaamatta kysymykseen 19. Moni oli kuitenkin edellä mainitussa tilanteessa vastannut kysymykseen 19 ”en usko”, mikä puolestaan vääristää hieman tuloksia. Väärin ymmärrys olisi voinut ollut estettävissä kysymysten 18 ja 19 selkeämmällä ohjeistuksella. Mielestäni tilanne saattaa viitata myös siihen, että kysymyksiä ei ole kunnolla luettu, vaan rastitettu automaattisesti se vastaus, jonka on uskottu olevan neutraalein.

Tarkoitukseni oli toteuttaa kysely informoituna kyselynä, jotta voisin välttää kyselyyn liittyviä hankaluuksia. Informoitu kysely tarkoittaa sitä, että kyselylomakkeet jaetaan henkilökohtaisesti koulujen rehtoreille ja opettajille, jotta vastaajat voidaan tavata henkilökohtaisesti. Tarkoitukseni oli käydä paikan päällä koulussa ja kertoa opettajille sekä rehtoreille tutkimukseni tarkoituksesta, vastata kysymyksiin ja tällä tavoin välttyä ongelmilta. (Uusitalo 1995, 91). Rehtorit olivat jokaisessa koulussa kuitenkin niin oma-aloitteisia, etten uskonut tarvetta informoidulle kyselylle olevan. Kirjoitin kyselyyn kattavan saatekirjeen, jossa kerroin kyselyn tarkoituksesta ja sen lähtökohdista. Kommunikaatio rehtoreiden kanssa sujui pääosin sujuvasti ja määrittämäni vastausajan jälkeen kävin hakemassa kyselylomakkeet kouluilta henkilökohtaisesti. Paikan päällä koululla osa rehtoreista kertoi mm. tutkimuksen olevan mielenkiintoinen ja kysymykset olivat olleet vastaajien mielestä hyviä.

4.3 Kyselylomake

Kyselylomakkeen alkuun kirjoitin saatekirjeen, jonka tarkoituksena oli kertoa kyselylomakkeeseen vastaajalle mistä tutkimuksessa on kyse. Saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja tulosten luottamuksellisesta käsittelystä.

Kyselylomake luotiin tutkimuskysymysten pohjalta. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Kuinka moni opettaja on havainnut opiskelijoissa väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavaa

käytöstä tai puheita?” (Liite 2) pyrittiin saamaan vastaus kaikkien kyselylomakkeen kysymysten kautta, koska ne kaikki liittyvät väkivaltaisen ekstremismin havainnointiin koulussa.

Toiseen tutkimuskysymykseen ”Minkälaista havaittu väkivaltainen ekstremismi on ollut?” (Liite 2) pyrittiin löytämään vastaus kyselyssä olevien avointen kysymysten kautta. Avointen kysymysten tarkoituksena oli selvittää, minkälaisena väkivaltainen ekstremismi esiintyy kouluissa ja ovatko tapaukset sekä havainnot keskenään samankaltaisia. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa voidaan käyttää myös avoimia kysymyksiä ja niitä on mahdollista analysoida tilastollisin menetelmin. Samansisältöiset vastaukset voidaan luokitella ryhmiin ja koodata numeeriseen muotoon. Avointen kysymysten etu on se, että vastauksissa voi tulla esiin hyviä ideoita, koska vastaaja saa muotoilla vastauksensa itse. Avointen kysymysten kautta saadaan selville vastaajan todellinen mielipide perusteellisesti. Luokittelujen monipuoliset mahdollisuudet ovat myös avointen kysymysten etuja. (Valli 2015, 71.)

Kolmas tutkimuskysymys ”Millä tavalla väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvät havainnot eroavat yläkoulujen ja toisen asteen oppilaitosten välillä?” (Liite 2) pyrittiin selvittämään myöskin avointen kysymysten, mutta myös monivalintakysymysten kautta. Kyselylomakkeessa selvitettiin muun muassa minkälaisia ekstremistisiä aatemaailmoja opettajat ovat havainneet opiskelijoiden joukossa ja mihin yhteisöön väkivaltaiset puheet tai teot ovat kohdistuneet. Muun muassa näiden vastausten kautta vertailtiin eroja yläkoulujen ja toisen asteen koulujen välillä ja tutkittiin sitä, esiintyikö väkivaltaista ekstremismia jossakin oppilaitoksessa enemmän kuin muissa.

Kyselylomakkeita lähetettiin kouluihin 90 kappaletta. Tämä tarkoittaa jokaisen yhdeksän koulun kohdalla kymmentä lomaketta per koulu. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 63 kappaletta. Keravan lukiosta vastauksia saatiin 9 kpl, Järvenpään lukiosta 9 kpl ja Tuusulan lukiosta 6 kpl. Ammattikouluista vastauksia saatiin Keravan toimipisteestä 5 kpl, Järvenpään toimipisteestä 6 kpl ja Tuusulan toimipisteestä 7 kpl. Yläkoulujen kohdalla Sompion koulusta vastauksia saatiin 8 kpl, Koivusaaren koulusta 9 kpl ja Riihikallion koulusta 4 kpl. Kokonaisvastausprosentti oli näin ollen 70 prosenttia.

5 TULOKSET

Tämä luku käsittelee kyselytutkimuksen tuloksia. Luvussa käydään läpi kyselyn kysymykset sekä vastaukset, vastaajien taustatiedot, vertaillaan tuloksia tutkimukseen osallistuneiden lukioiden, ammattikoulujen ja yläkoulujen kesken sekä vertaillaan tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin. Tulosten havainnollistamisen apuna käytetään pylväsdiagrammeja, jotta tulosten ymmärtäminen olisi helpompaa. Kuvioissa näytetään vastaajien kokonaismäärä, joka tarkoittaa jokaisen yksittäisen kysymyksen vastaajien määrää.

Tulosten vertailussa etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä lukioiden, ammattikoulujen ja yläkoulujen välillä. Näitä tuloksia verrataan myös sisäministeriön (2015a) julkaisemaan tutkimukseen väkivaltaisesta ekstremismistä sekä Suutarisen ja Törmäkankaan (2012) julkaisemaan tutkimukseen nuorten valmiudesta laittomaan toimintaan. Kummankaan tutkimuksen kyselylomakkeen kysymyksiä ei ole tiedossa, joten tämän tutkimuksen tuloksia vertaillaan aikaisempiin tutkimuksiin lähinnä tulosten osalta.

5.1 Taustamuuttujien vaikutus ekstremismin havaitsemiseen

Tämä alaluku käsittelee vastaajien taustatietoja. Kyselylomakkeella kartoitettiin vastaajan ikä, sukupuoli, koulu, työvuosien määrä ja minkä ikäisiä opiskelijoita opettaja opettaa. Luovussa tarkastellaan myös sitä, onko opettajien iällä tai työkokemuksen määrällä yhteyttä väkivaltaisen ekstremismin havaitsemiseen. Tarkastelun apuna käytetään Spearmanin korrelaatiotestiä.

Tutkimusaineistossa oli 63 vastauslomaketta. Vastaajista 24 (38%) oli lukion opettajia, 18 (29%) oli ammattikoulujen opettajia ja 21 (33%) oli yläkoulun opettajia. Koulujen rehtorit jakoivat kyselylomakkeet opettajille sattumanvaraisesti. Vastaajien keski-ikä oli hieman alle 46 vuotta. Kokemusta opetusalaalta vastaajilla oli keskimäärin noin 15 vuotta ja jopa 40 opettajalla oli vähintään kymmenen vuoden kokemus alalta. Kyselyyn osallistuneiden opettajien keskuudesta siis löytyi osaamista nuorten käyttäytymisen tulkittamiseen. Opettajien opettamien opiskelijoiden iät olivat linjassa kouluasteiden yleisten ikäluokkien mukaan. Lukiodien opettajien vastaukset asettuivat välille 15 – 20 vuotta, ammattikoulujen opettajien 15 – 22 vuotta ja yläkoulujen opettajien opiskelijoiden iät asettuivat välillä 12 – 17 vuotta. Suurta hajontaa vastausten välillä ei ollut, mutta muutama poikkeus, joissa esimerkiksi eräs lukion opettaja kertoi opettavansa 16 – 70 vuoden ikäisiä opiskelijoita. Tämä johtunee opettajista, jotka opettavat sekä lukiossa että aikuislukiossa.

Tutkimuksen kannalta on kiinnostavaa tarkastella, vaikuttaako opettajan työkokemus tai jokin muu syy opettajan herkkyyteen havaita ekstremismistä kouluissa. Havaitisivatko kauan opettajina toimineet henkilöt useammin merkkejä väkivaltaisesta ekstremismistä kuin vähemmän aikaa opettajina olleet? Havaitisivatko nuoret opettajat enemmän merkkejä väkivaltaisesta ekstremismistä kuin vanhemmat?

Korrelaatiokerroin selvitettiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa apuna käyttäen. Yleisesti ottaen korrelaatiokertoimen arvo vaihtelee alueella $-1 \dots 1$ riippumatta testityypistä. Mitä voimakkaampi yhteys muuttujien välillä on, sitä lähempänä arvo on yhtä. Korrelaatiokertoimen ollessa 1, muuttujien välillä vallitsee täydellinen positiivinen riippuvuus. Jos arvo on puolestaan -1 tarkoittaa se sitä, että muuttujien välinen riippuvuus on käänteinen. Muuttujien välillä ei ole riippuvuutta, jos kerroin on 0. (Valli 2015, 89 – 90.)

Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa käytettäessä tulee ottaa huomioon, että muuttujien on oltava järjestysasteikollisia. (Valli 2015, 97.) Taulukossa 1 nähdään muuttujien vaikutuksia toisiinsa. Muuttujiksi valittiin kyselyssä selvitettyjä havaintoja ja niiden määriä, joiden korrelaatiosuhte selvitettiin opettajien ikään ja työvuosien määrään nähden. Kuten taulukosta 1 voidaan nähdä, opettajien tekemien havaintojen määrällä oli nollakorrelaatio sekä opettajien iän että työvuosien määrän kanssa. Koska korrelaatioarvo on lähellä nollaa jokaisen muuttujan kohdalla, voidaan todeta, että opettajien iällä tai työvuosien määrällä ei ole merkitystä väkivaltaisen ekstremismin liittyvien muuttujien havaitsemiseen.

Taulukko 1. Spearmanin korrelaatiokerroimet kyselyyn perustuen.

Muuttujat (1. arvo = korrelaatiokerroin, 2. arvo = p-arvo)	Ikä	Työvuodet
Havainnot aatemaailmaan perustuvasta vihasta ja suvaitsemattomuudesta (N=61)	0 (p=0.952)	0.14 (p=0.274)
Havainnot väkivaltaa ihannoivista tai pelkoa aiheuttavista asenteista (N=61)	0.18 (p=0.154)	0.23 (p=0.077)
Havainnot opiskelijoiden välisestä aatemaailmaan perustuvasta fyysisestä väkivallasta (N=61)	0.01 (p=0.907)	0.07 (p=0.595)
Havainnot opiskelijoiden välisestä aatemaailmaan perustuvasta henkisestä väkivallasta (N=60)	0.03 (p=0.787)	0.07 (p=0.574)
Havainnot huolestuttavista muutoksista, jotka voisivat olla merkkejä radikalisoitumisesta (N=60)	-0.04 (p=0.770)	0.04 (p=0.748)
Havainnot syrjäytymisen merkeistä opiskelijoissa (N=62)	0.12 (p=0.335)	0.05 (p=0.676)

Muuttujien valintaa rajoitti järjestysasteikkollisuus, joten mukaan voitiin ottaa vain ne kysymykset, joissa havaintojen määrä oltiin määritelty numeerisesti. Sisäministeriön teettämän tutkimuksen tulokset opettajien havaintojen ja taustatekijöiden vaikutuksista havaintoihin ovat saman suuntaisia kuin taulukossa 1. Sisäministeriön (2015a, 3.) mukaan sukupuolella, kaupungin tai koulun koolla, työkokemuksen määrällä tai vastaajan virka-asemalla ei ole merkitystä siihen, millaisia havaintoja tai kuinka paljon niitä oli tehty.

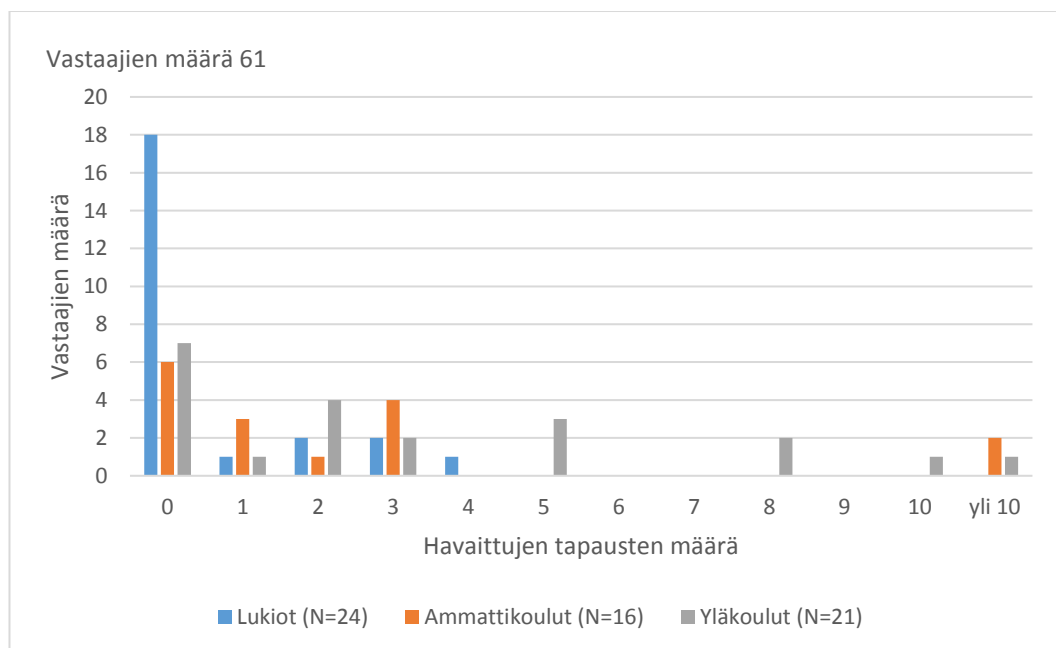
5.2 Koulujen vertailu

Vastaajilta kysyttiin, olivatko he havainneet opiskelijoissaan merkkejä äärimmäisistä aatemaailmoista. Vastausvaihtoehdoiksi annettiin: en ole havainnut, ääriivasemmisto/anarkismi, äärioikeisto/natsismi/skin-head-kulttuuri, ihmisviha (esim. viha ihmisrotua tai tiettyä ihmisjoukkoa kohtaan), uskontoon perustuva radikalismi ja muu. Selkeästi vähiten merkkejä mainituista aatemaailmoista oli lukioissa. Jopa 17 (71 %) vastanneista 24:stä lukion opettajasta ei ollut havainnut minkäänlaista aatemaailmaan perustuvaa toimintaa opiskelijoidensa keskuudessa. Ammattikoulujen kohdalla havainnot jakoutuivat melko tasaisesti vastausten ”en ole havainnut” (7 opettajaa), ”äärioikeisto/natsismi/skin-head-kulttuuri” (7 opettajaa) ja ”ihmisviha” (5 opettajaa) kesken. Vastauksia ammattikouluilta saatiin yhteensä 17. Yläkoulujen osalta eniten havaintoja oli ihmisvihasta, sillä 13 (62 %) vastanneista 21 opettajasta oli huomannut merkkejä vihasta jotain tiettyä ihmisryhmää kohtaan. Opiskelijat olivat tuoneet aatemaailmaansa esille etenkin puheiden kautta koulujen oppitunneilla tai kirjoitelmissaan. Aatemaailmaa oli tuotu esille lisäksi pukeutumisen ja yläkouluissa myös lyömisen kautta.

Nuoret ovat nykyään yhä tietoisempia oikeuksistaan ja tuntuu, että heillä on myös halua vaikuttaa yhteisiin asioihin. Voisiko lukioiden vähäisemmät havainnot opiskelijoista, jotka kannattavat jotain äärimmäistä aatemaailmaa johtua siitä, että heillä on koulussa mahdollisuuksia vaikuttaa sen yhteisiin asioihin paremmin kuin ammattikouluissa tai yläkouluissa. Ainakin tutkimukseen osallistuneiden lukioiden osalta opiskelijakunnat vaikuttivat toimivan aktiivisesti Facebookista löytyneiden tietojen perusteella. Myös ammattikouluilla ja yläkouluilla on omat oppilaskuntansa, mutta niiden aktiivisuudesta ei ole tietoa.

Vaikuttamisen mahdollisuus lisää opiskelijoiden luottamusta kouluun instituutiona. Olisikin tärkeää ottaa nuoret mukaan päätöksentekoon kouluissa, jolloin he myös integroituisivat demokraattiseen yhteiskuntaan paremmin. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 80 – 86.) Integroituminen voisi puolestaan johtaa äärimmäisten aatemaailmojen kannattamisen vähentymiseen. Esimerkiksi muissa pohjoismaissa opiskelijat pääsevät vaikuttamaan koulujen asioihin laajemmin kuin Suomessa, joka voi olla syy siihen, että laittomiin toimiin valmiiden nuorten määrä on muissa pohjoismaissa pienempi kuin Suomessa. (Kts. kuvio 4)

Aatemaailmaan perustuvan vihan ja suvaitsemattomuuden havaitseminen oli harvinaisinta lukioissa. 18 opettajaa 24:stä ei ollut havainnut vihaa tai suvaitsemattomuutta lukiossa lainkaan, kuten kuviosta 5 voidaan todeta. Sen sijaan ammattikouluissa ja yläkouluissa havainnot olivat hieman yleisempiä. Ammattikouluissa kaksi opettajaa 16:sta ja yläkouluissa yksi opettaja 21 vastanneesta olivat havainneet jopa yli kymmenessä opiskelijassaan aatemaailmaan perustuvaa vihaa ja suvaitsemattomuutta. Ammattikouluissa ja yläasteilla viha ja suvaitsemattomuus oli tullut esille erityisesti rasistisina huuteluna, puheena, uhkailuna ja joissain tapauksissa myös tappeluna tai väkivallalla uhkailuna. Lukioissa käytös oli tullut ilmi esimerkiksi kirjoitelmissa.

Kuvio 5. Opettajien havainnot aatemaailmaan perustuvasta vihasta ja suvaitsemattomuudesta opiskelijoiden keskuudessa.

Viha ja suvaitsemattomuus kumpuavat suomalaisten nuorten puutteellisista kansalaistaidoista. Suomalaiset nuoret ovat maailman kärkipäässä tieto- ja taitotason mittauksissa, mutta pätevään kansalaisuuteen liittyvissä asenteissa, käsityksissä ja toiminnassa nuoret ovat muita maita jäljessä. (Tikka 2015.) Tähän viittaa myös kuviossa 5 nähtävät tulokset. Kansalaistaitojen, yhteistyön ja yhteisöllisyyden opettaminen ja tukeminen kouluissa, voisi saada suomalaiset nuoret suvaitsevaisimmiksi erilaisuutta kohtaan. Koska vihan ja suvaitsemattomuuden havaitseminen lukioissa oli melko harvinaista, on mahdollista, että kansalaistaitojen

opettaminen esimerkiksi historian ja yhteiskuntaopin kautta lukioissa on yksi tutkimuksen tuloksiin vaikuttavista tekijöistä.

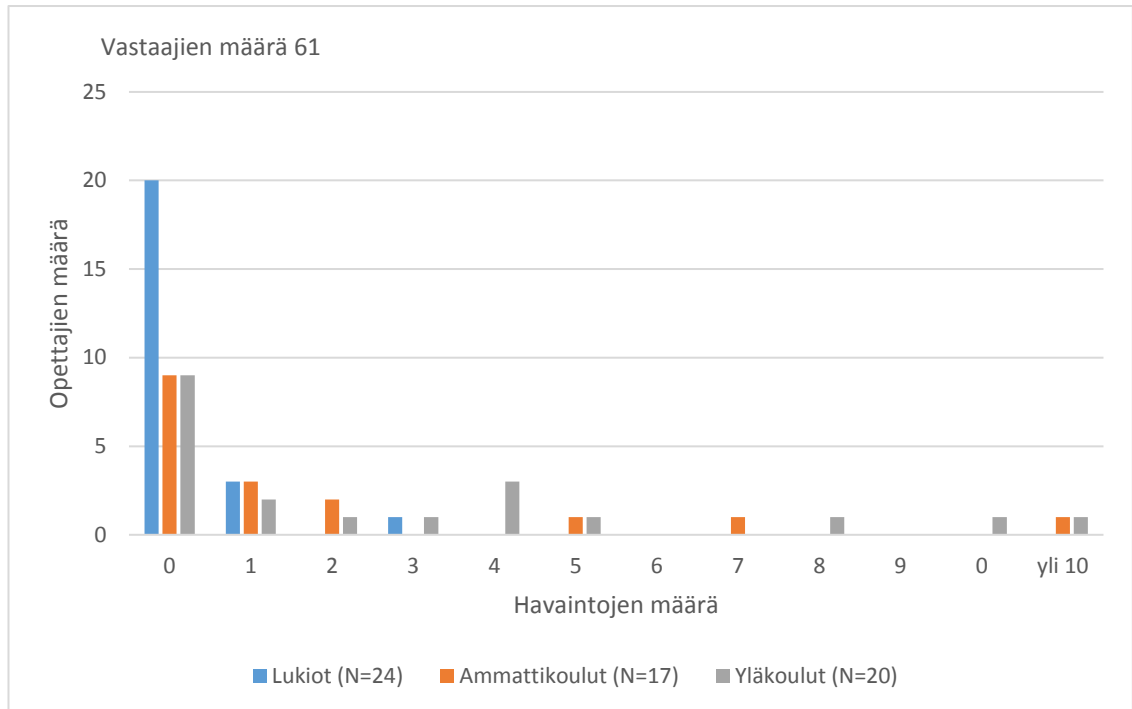
Kaksi ammattikouluopettajaa totesivat seuraavasti tavoista, joilla viha ja suvaitsemattomuus tulivat opiskelijoissa esille:

”Puhetyyli aggressiivinen, ratkaisuehdotus on yleensä se, että ”ne pitäisi tappaa”, kylmyys silloin, kun puhutaan aiheesta.”

”Uhittelu, naureskelu, käytös kaiken kaikkiaan, kumpuaa varsin yksipuolisista näkemyksistä ulkopuolisia kohtaan.”

Jyväskylän yliopiston dosentti Sakari Suutarinen (Tikka 2015) toteaa, että some-aikana on helppo olla tekemisissä Internetin kautta vain saman mielisten ihmisten kanssa, jolloin omat ennakkokäsitykset vahvistuvat ilman, että niitä kyseenalaistettaisiin. Tästä syystä ei opita ajattelemaan syvemmin eikä ymmärtämään eri mieltä olevien argumentteja. (Tikka 2015.) Tämä kommentti pitää varmasti paikkansa ja tilanne on nähtävissä jopa tulosten valossa, sillä kaikista kyselyyn osallistuneista opettajista lähes 50 prosenttia (30 vastaajaa) oli havainnut aatemaailmaan perustuvaa vihaa ja suvaitsemattomuutta muita kohtaan.

Kysymykseen kuinka monessa opiskelijassasi olet huomannut väkivaltaa ihannoivia tai pelkoa aiheuttavia asenteita löytyi vähiten havaintoja lukiosta, joiden 24 vastanneesta opettajasta vain neljä oli tehnyt edellä mainittuja havaintoja 1 – 3 opiskelijassa. Ammattikoulun (vastaajia 17) ja yläkoulun (vastaajia 20) kohdalla havainnot menivät suunnilleen tasan vastaajien kesken. Ammattikouluissa yhdeksän vastaajaa ei ollut tehnyt havaintoja ja kahdeksan vastaajaa puolestaan oli. Yläkoulujen osalta yhdeksän vastaajaa ei ollut tehnyt havaintoja ja 11 vastaajaa oli havainnut väkivaltaa ihannoivia asenteita. Lukioissa asenteet olivat tulleet esille opiskelijoiden puheissa ja kärjistyneissä mielipiteissä, ammattikouluissa ja yläkouluissa ihannointi tulee puheiden lisäksi esille väkivallan hyväksymisenä ja uhkailuna. Kuten kuviosta 6 voidaan nähdä, valtaosa opettajista ei ollut havainnut väkivaltaa ihannoivia tai pelkoa aiheuttavia asenteita.

Kuvio 6. Opettajien havaintojen määrä väkivaltaa ihannoivista ja pelkoa aiheuttavista asenteista.

Myös sisäministeriön (2015a, 6) tutkimuksen mukaan väkivaltaa ihannoivia ja pelkoa aiheuttavia asenteita havaittiin enemmän ammattikouluissa kuin lukioissa. Ammattikouluissa ollaan myös fyysisempiä konfliktitilanteissa (Sisäministeriö 2015a, 6). Molemmat väitteet tukevat hyvin tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia, sillä avoimissa kysymyksissä ammattikoulujen opettajat totesivat nuorten uhittelevan ja toisinaan jopa tappelevan välitunneilla riskitilanteiden johdosta. Eräs yläkouluopettaja totesi seuraavasti tavoista, joilla väkivaltaa ihannoivat ja pelkoa aiheuttavat asenteet tulevat opiskelijoissa esille:

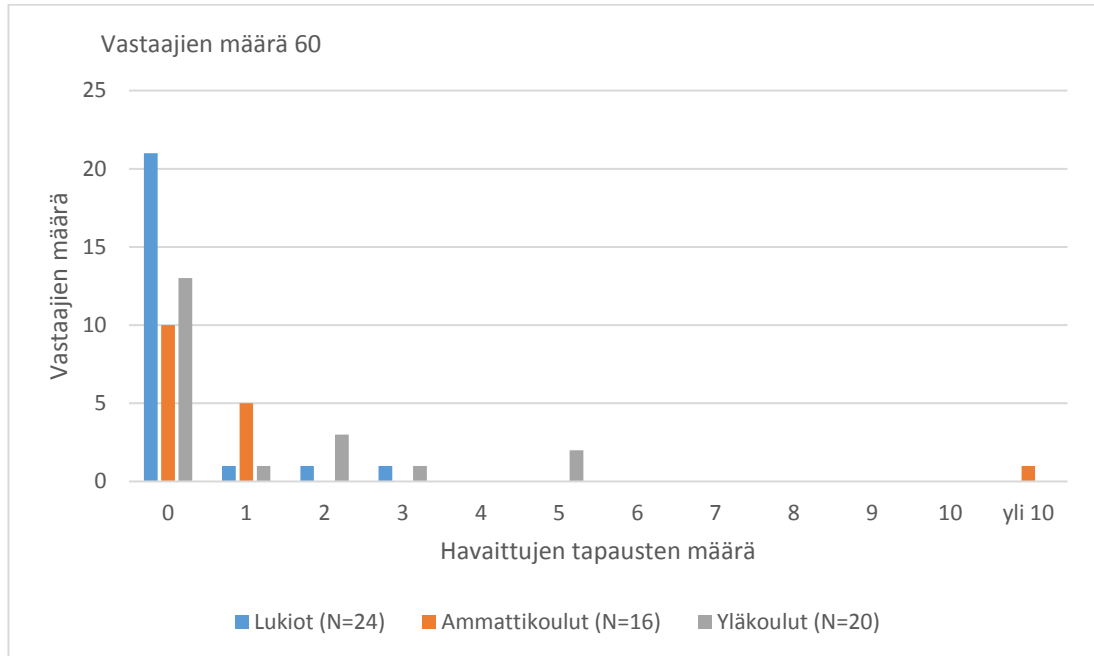
”Jengitappeluita ihannoidaan, väkivallasta puhutaan positiiviseen sävyyn ja se nähdään ratkaisuna ongelmiin.”

Ammattikoulun opettaja kommentoi tapoja seuraavasti:

”Tunnevarma ja kylmyys tulevat esille, kun puhutaan/puhe kääntyy esim. pakolaisiin. Kun tietokoneet tunnilla käytössä, katsovat opiskelijat opettajalta ”salaa” väkivaltavideoita.”

Seuraavaksi opettajilta kysyttiin, kuinka monta kertaa he olivat huomanneet opiskelijoiden välillä aatemaailmaan perustuvaa fyysistä tai henkistä väkivaltaa. Aatemaailmaan perustuvasta fyysisestä väkivallasta oli hyvin vähän havaintoja minkään kouluasteen kohdalla. Vain muutamia yksittäistapauksia, joissa etenkin yläkouluissa tilanne oli kärjistynyt tönimiseksi ja lyömiseksi. Lukioissa fyysisestä väkivallasta oli vain yksi havainto (24 vastaajaa), ammattikouluissa kaksi opettajaa oli havainnut fyysistä väkivaltaa (16 vastaajaa) ja yläkouluissa neljä opettajaa olivat tehneet havaintoja (21 vastaajaa). Eräs ammattikoulun opettaja kertoi fyysisen väkivallan ilmenevän ”yhteenottoina” sitä enempää erittelemättä, mutta yläkoulujen opettajista neljä kertoi sen tulevan esiin lyömisenä, tönimisenä ja potkimisena.

Henkinen väkivalta oli sen sijaan ollut hieman yleisempää. Suurimmaksi osaksi nämäkin ovat olleet yksittäistapauksia, mutta yksi ammattikoulun opettaja oli havainnut jopa yli kymmenen tapausta, joissa kyseessä on ollut aatemaailmaan perustuva henkinen väkivalta, kuten kuvio 7 voidaan nähdä.

Kuvio 7. Opettajien havainnot aatemaailmaan perustuvasta henkisestä väkivallasta.

Kuvion 7 perusteella voidaan todeta, että myös henkinen väkivalta on harvinaisinta lukioidissa. Henkinen väkivalta oli kuitenkin yleisempää sekä lukioissa, ammattikouluissa ja yläkouluissa kuin fyysinen väkivalta. Noin 11 prosenttia (7 vastaajaa) kaikista opettajista oli havainnut fyysistä väkivaltaa opiskelijoidensa keskuudessa, kun vastaava luku oli henkisen väkivallan kohdalla noin 27 prosenttia (16 vastaajaa).

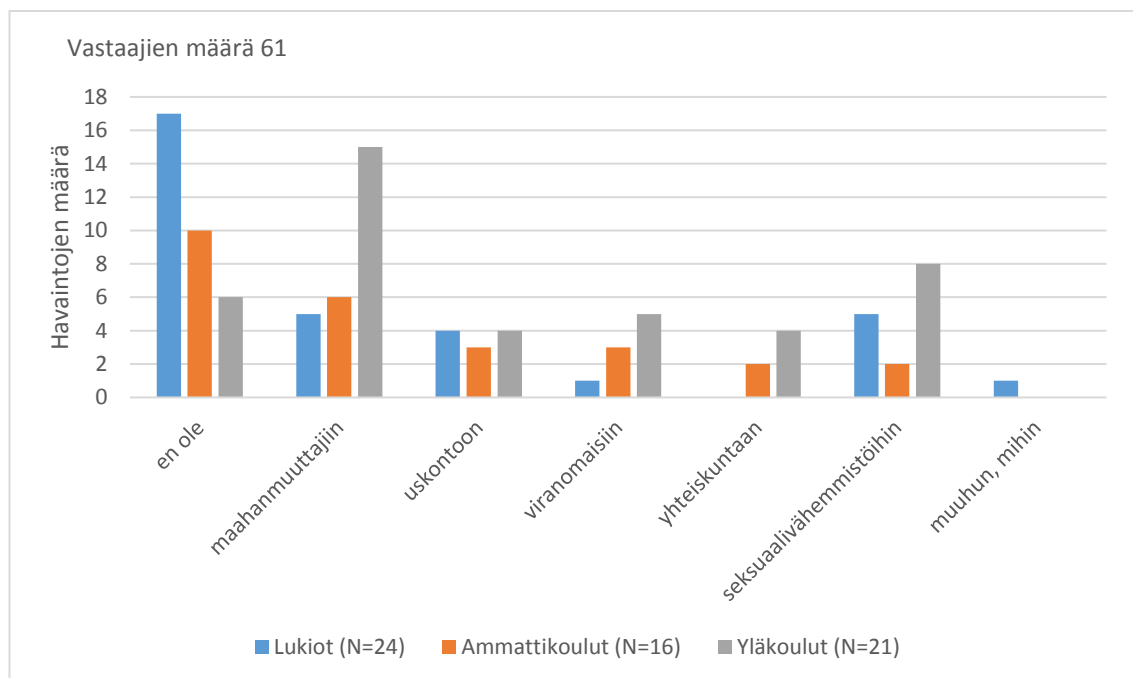
Näitä tuloksia tukee sisäministeriön (2015a, 4) tutkimus, jonka mukaan 8 prosenttia opettajista oli havainnut fyysisen väkivallan muotoja. Myös sisäministeriön tutkimuksen mukaan henkinen väkivalta oli yleisempää kuin fyysinen väkivalta. Fyysisen väkivallan yleisimpiä muotoja olivat töniminen, lyöminen, kuristaminen ja potkiminen. Henkisen väkivallan kohdalla yleisimpiä muotoja olivat nimittely, uhkailu, nettikiusaaminen ja perättömien väitteiden levittäminen. (Sisäministeriö 2015a, 4.) Sisäministeriön tutkimuksen tulokset ovat saman suuntaisia kuin tämän opinnäytetyön. Myös Keski-Uudenmaan oppilaitosten opettajat kuvasivat fyysistä väkivaltaa tapahtuvan lyöden, tönien sekä potkien ja henkistä väkivaltaa puolestaan tapahtui nöyryyttäen, nimittelynä, vihapuheena ja erilaisena huuteluna.

Muita aatemaailmaan perustuvia ristiriitatilanteita oli havaittu vaihtelevasti. Koska kysymyksen asettelukin antaa melko paljon vapauksia vastaajalle itselleen määritellä millainen on muu aatemaailmaan perustuva ristiriitatilanne, olivat vastauksetkin siitä johtuen moni-

naisia. Suurimmaksi osaksi vastaukset liittyvät puheen tasolle jääneisiin kiistelyihin esimerkiksi talouspolitiikkaan, seksuaaliseen suuntautumiseen tai maahanmuuttoon liittyvistä asioista.

Havainnot väkivaltaisten ajatusten määrästä ja puheista olivat vähäisiä Keski-Uudenmaan alueen lukioissa, sillä vain 7 opettajaa oli havainnut väkivaltaisia ajatuksia tai puheita. Ajatukset ja puheet kohdistuivat lähinnä maahanmuuttajiin ja seksuaalivähemmistöihin. Samainen luku oli ammattikouluissa 6 opettajaa, joten voidaan todeta, että kyselyyn osallistuneiden toisen asteen oppilaitosten sisällä tämä ei ole erityisen yleistä. Yläkoulujen kohdalla tilanne oli toinen, jopa 71 prosenttia yläkoulujen opettajista oli havainnut väkivaltaisia ajatuksia ja puheita, jotka kohdistuivat maahanmuuttajiin.

Yleisesti ottaen väkivaltaiset ajatukset ja puheet olivat opettajien havaintojen mukaan yleisempiä yläkouluissa kuin lukioissa ja ammattikouluissa, kuten kuviosta 8 voidaan todeta.

Kuvio 8. Opettajien havainnot väkivaltaisista ajatuksista ja puheista.

Yläkouluissa etenkin maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin kohdistuvat väkivaltaiset ajatukset ja puheet olivat erityisen yleisiä. Yläkouluikäiset nuoret tuntuvat tuovan mielipiteensä avoimesti ja kärkkäästikin esille. Maahanmuuttoon liittyviä väkivaltaisia puheita oli havaittavissa myös toisen asteen oppilaitoksissa, enemmän kuin muihin ryhmiin kohdistuvaa väkivaltaista ajattelua tai puheita. Maahanmuutto on ajankohtainen aihe ja Suomen maahanmuuttopolitiikka sekä mediassa esillä olleet maahanmuuttajien tekemät rikokset ovat varmasti vaikuttaneet myös oppilaiden asenteisiin. Suutarisen ja Törmäkankaan (2012, 80 – 86) mukaan maahanmuuttajakriittiset nuoret suhtautuvat myös kouluun instituutiona erittäin negatiivisesti. Nuoret eivät luota kouluun eivätkä he usko voivansa vaikuttaa koulun yhteisiin sääntöihin, mikä puolestaan saattaa olla yksi syy ajautumiseen ääriliikkeiden piiriin.

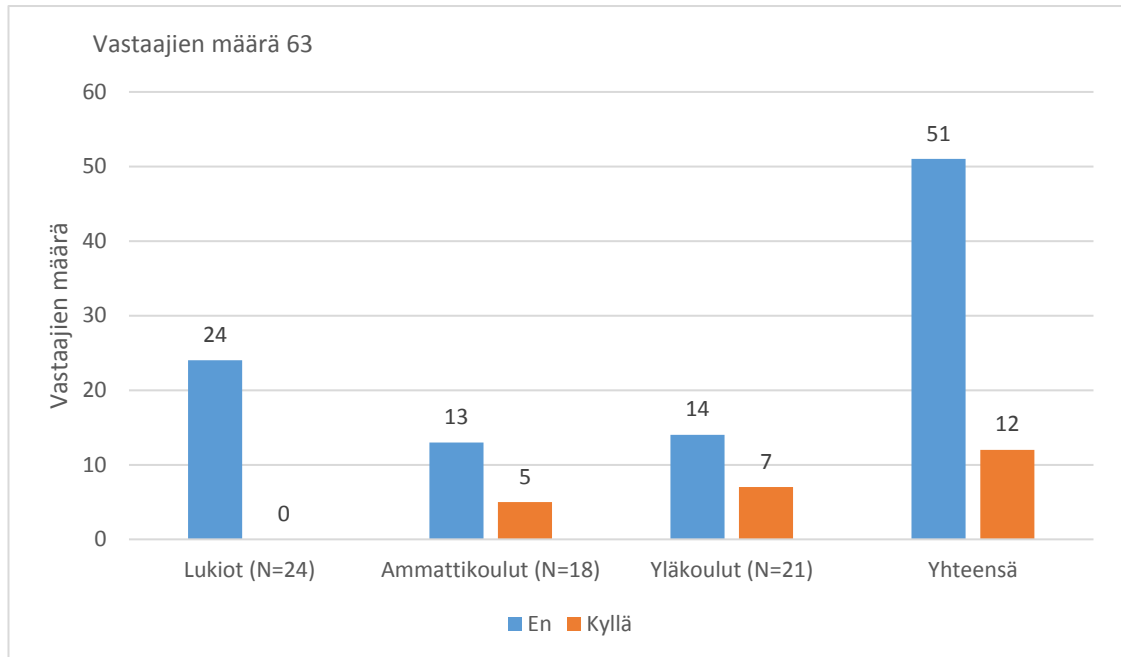
Kysymyksen 19 kohdalla ”uskotko kysymyksessä 18 mainitsemissi nuoren/nuorten voivan syyllistyä joihinkin seuraavista rikoksista. Rastita yksi tai useampi vaihtoehto.” oli vastaajien osalta muutama väärinymmärrys. Huomattuani tämän, kävin lomakkeet läpi ja poistin tuloksista niiden opettajien vastaukset, joiden olisi pitänyt jättää vastaamatta kysymykseen 19. Kysymyksessä 18 on puutteellinen ohjeistus, vaikka kysymyksessä 19 viitataan kysymykseen 18, joutuu vastaaja kuitenkin pääättelemään asian.

Tulosten mukaan lukioiden opettajista 16 ei usko opiskelijoiden syyllistyvän rikolliseen toimintaan. Ammattikouluissa samainen luku oli 10 ja yläkouluissa 12. Nämä tulokset eivät kuitenkaan aivan pidä paikkaansa, sillä lukioiden kohdalla kysymyksen 18 perusteella 10 opettajan olisi pitänyt jättää vastaamatta kokonaan kysymykseen 19. Ammattikouluissa opettajia oli seitsemän ja yläkouluissa kuusi. Näin ollen voidaan todeta, että opettajista, jotka olivat vastanneet myöntävästi kysymykseen 18, mutta kielteisesti kysymykseen 19, oli todellisuudessa lukion opettajista kuusi, ammattikoulujen opettajista kolme ja yläkoulujen opettajista kuusi, yhteensä 15 opettajaa.

Näiden vastaajien osalta tulokset kertovat, että lukioiden opettajista seitsemän on havainnut opiskelijoissaan väkivaltaisia puheita ja ajatuksia, mutta vain yksi heistä uskoo opiskelijan mahdollisesti syyllistyvän vahingontekorikoksiin. Yksi lukion opettaja oli vastannut, ettei usko opiskelijoiden syyllistyvän rikoksiin, mutta lisännyt ”muu”- kohtaan ”toivottavasti”. Tämä viitannee epävarmuuteen asian suhteen. Ammattikoulujen opettajista puolestaan kuusi opettajaa oli huomannut väkivaltaisia ajatuksia ja puheita. Puolet opettajista uskoi opiskelijan syyllistyvän johonkin rikokseen. Yläkoulujen opettajista 15 oli havainnut väkivaltaisia ajatuksia ja puheita, joista kuusi uskoi, ettei opiskelijat syyllisty minkäänlaiseen rikollisuuteen.

Jengeihin liittymistä ei opettajien mukaan ollut havaittavissa lukioissa lainkaan. Kaikki tutkimukseen osallistuneet lukion opettajat olivat vastanneet, etteivät he olleet huomanneet opiskelijoissa merkkejä jengiin liittymisestä. Ammattikoulun opettajista 28 prosenttia ja yläkoulun opettajista 33 prosenttia oli sen sijaan huomannut merkkejä jengiin liittymisestä. Ammattikouluissa jengiin liittyminen näkyy opiskelijoiden pukeutumisessa esimerkiksi käyttämällä anarkistien hihamerkkiä tai MC kerhon tunnuksella varustettuja vaatteita. Myös yläkouluissa esiintyy, kuten eräs opettaja totesi, ”pukeutumista aatetta korostaviin vaatteisiin”, mutta moni jengiläinen hakeutuu opettajien mukaan myös konflikteihin kaupungilla vapaaajallaan esimerkiksi maahanmuuttajien kanssa.

”Kokoontumisia kaupungilla tarkoituksena haastaa riitaa jonkun toisen ryhmän kanssa, usein maahanmuuttajien kanssa. Nuoret haluavat puolustaa ”omiaan”, kun kertomansa mukaan poliisi ei tee mitään.”

Kuvio 9. Opettajien havainnot opiskelijoiden jengiin liittymisestä.

Seuraavaksi opettajilta kysyttiin, kuinka monessa opiskelijassaan he olivat huomanneet huolestuttavia muutoksia, jotka voisivat olla merkkejä radikalisoitumisesta. Lukioiden ja ammattikoulujen opettajien mukaan kouluissa ei juurikaan ole havaittavissa merkkejä huolestuttavista muutoksista opiskelijoiden keskuudessa. Tapaukset olivat yksittäisiä ja ne olivat ilmenneet esimerkiksi tekstien ja puheiden kautta. Eräs opettaja kuvasi huolestuttavia merkkejä seuraavasti:

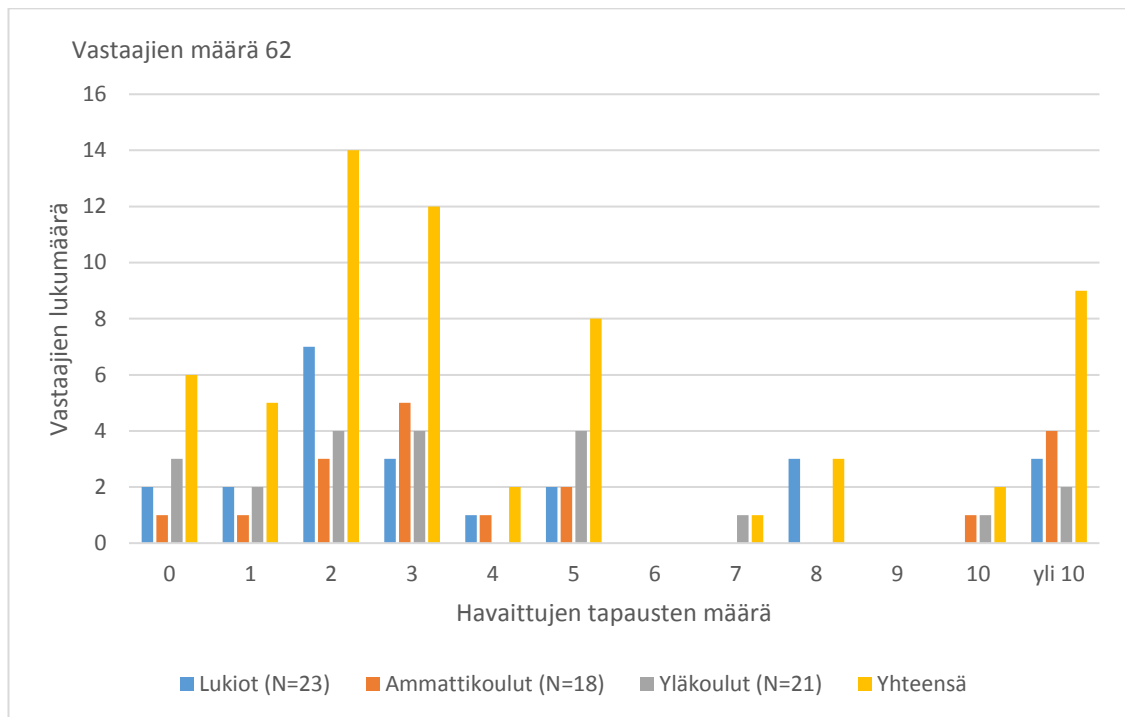
”Osittaista vetäytymistä ts. syrjäytymisoireita, jotka muuttuisivat saman henkisten kanssa helposti vihaksi.”

Syrjäytymisellä ja yksinäisten toimijoiden tekemillä väkivaltaisilla teoilla on todettu olevan yhteys ja yhteiskunnan ulkopuolelle joutuminen lisää väkivaltaisen radikalisoitumisen riskiä. (Sisäministeriö 2015a, 16 – 17.) Kuten opettajakin kommentissaan viittaa, on mahdollista, että syrjäytyminen voi johtaa jonkinlaiseen ekstremistiseen tekoon.

Huolestuttavia muutoksia käsitellyn kysymyksen tulokset olivat samassa linjassa kysymyksen 6 vastausten kanssa, jossa moni opettaja oli huomannut opiskelijoissaan ihmisvihaa. Uskonnollista radikalisoitumista toisen asteen oppilaitoksissa ei kuitenkaan ole ollut havaittavissa. Yläkouluissa radikalisoitumisen merkkien havaitseminen on ollut hieman yleisempää. 20:stä opettajasta seitsemän opettajaa oli havainnut huolestuttavia merkkejä opiskelijoissaan. Yhteensä tapauksia oli ollut 13, joten määrä ei ole kovin suuri. Myöskään yläkouluissa ei ole ollut havaintoja uskonnollisesta radikalisoitumisesta vaan kyseessä on ollut opiskelijoiden ”väkivallan ja väkivaltaisten ihmisten ihannointia”, hakeutumista konflikteihin ja ihmisten tai ihmisryhmien syyllistämistä.

Syrjäytyminen sen sijaan on ollut tasaisen yleistä jokaisella kouluasteella. Kuten kuviosta 6 voidaan nähdä, lukioissa oli vain kaksi opettajaa, ammattikouluissa yksi ja yläkouluissa

kolme opettajaa, jotka eivät olleet huomanneet merkkejä syrjäytymisestä. Toisin sanoen 90 prosenttia kaikista vastanneista opettajista olivat havainneet vähintään yhden opiskelijan, jossa he huomasit merkkejä syrjäytymisestä.

Kuvio 10. Opettajien havainnot koskien opiskelijoita ja syrjäytymistä

Yhteensä kaikissa kouluissa oli yhdeksän opettajaa, jotka olivat havainneet yli 10 syrjäytymisen merkkejä osoittavaa opiskelijaa. Opiskelijoiden keskuudessa syrjäytyminen on havaittu yksinäisyytenä oppitunneilla ja välitunneilla, poissaoloina koulusta, elämönhallinnan ongelmina ja päihteiden käyttämisenä. Tutkimusten mukaan syrjäytyminen on yksi vaikuttavista tekijöistä nuoren radikalisoitumisessa. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 76.) Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelmassa vuonna 2012 syrjäytyminen on jopa määritelty yhdeksi suurimmaksi uhaksi Suomen sisäiselle turvallisuudelle. (Mankkinen 2012, 18.) Näiden tutkimusten valossa nuorten kuntouttaminen takaisin yhteiskuntaan sekä osallistavien rakenteiden luominen olisi ensisijaisen tärkeää, jotta myös radikalisoitumista voitaisiin ehkäistä.

Taulukossa 2 voidaan nähdä muuttujien Spearmanin testin korrelaatioita opettajien havaitsemiin syrjäytymisen merkkeihin nähden. Kaikki tulokset ovat melko lähellä nollaa ja voidaan todeta, ettei niiden välillä ole kovin suurta korrelaatiota. Kun korrelaatioarvo laskee alle 0,3, ei riippuvuudella ole enää juurikaan merkitystä (Heikkilä 2014, 195). Näin ollen voidaan todeta, että syrjäytymisen havaintojen lukumäärällä ei ole merkitystä siihen, kuinka paljon havaintoja vastaajat tekivät aatemaailmaan perustuvasta fyysisestä tai henkisestä väkivallasta tai huolestuttavista muutoksista, jotka voisivat olla merkkejä radikalisoitumisesta. Sen sijaan, jonkinlainen yhteys voidaan havaita syrjäytymishavaintojen ja aatemaailmaan perustuvan vihan ja suvaitsemattomuuden havainnoissa sekä väkivaltaa ihannoivien ja pelkoa aiheuttavien asenteiden havaitsemismäärissä.

Taulukko 2. Syrjäytymishavaintojen korrelaatio muihin väkivaltaisen ekstremismin havaintoihin.

Muuttujat (1. arvo = korrelaatioarvo, 2. arvo = p-arvo)	Havainnot syrjäytymisen merkeistä opiskelijoissa
Havainnot aatemaailmaan perustuvasta vihasta ja suvaitsemattomuudesta (N=61)	0.3 (p=0.020)
Havainnot väkivaltaa ihannoivista tai pelkoa aiheuttavista asenteista (N=61)	0.32 (p=0.013)
Havainnot opiskelijoiden välisestä aatemaailmaan perustuvasta fyysisestä väkivallasta (N=61)	0.25 (p=0.061)
Havainnot opiskelijoiden välisestä aatemaailmaan perustuvasta henkisestä väkivallasta (N=60)	0.21 (p=0.117)
Havainnot huolestuttavista muutoksista, jotka voisivat olla merkkejä radikalisoitumisesta (N=60)	0.1 (p=0.432)

Taulukon 2 perusteella voidaan todeta, että syrjäytymishavainnot korreloivat heikon positiivisesti aatemaailmaan perustuvan vihan ja suvaitsemattomuuden sekä väkivaltaa ihannoivien tai pelkoa aiheuttavien havaintojen kanssa. Tämä voi kertoa siitä, että opettajien havaintojen mukaan syrjäytyneet henkilöt tuovat ajatuksiaan esille vihan, suvaitsemattomuuden sekä väkivaltaa ihannoivien asenteiden kautta sen sijaan, että ottaisivat osaa esimerkiksi väkivaltaisiin konflikteihin.

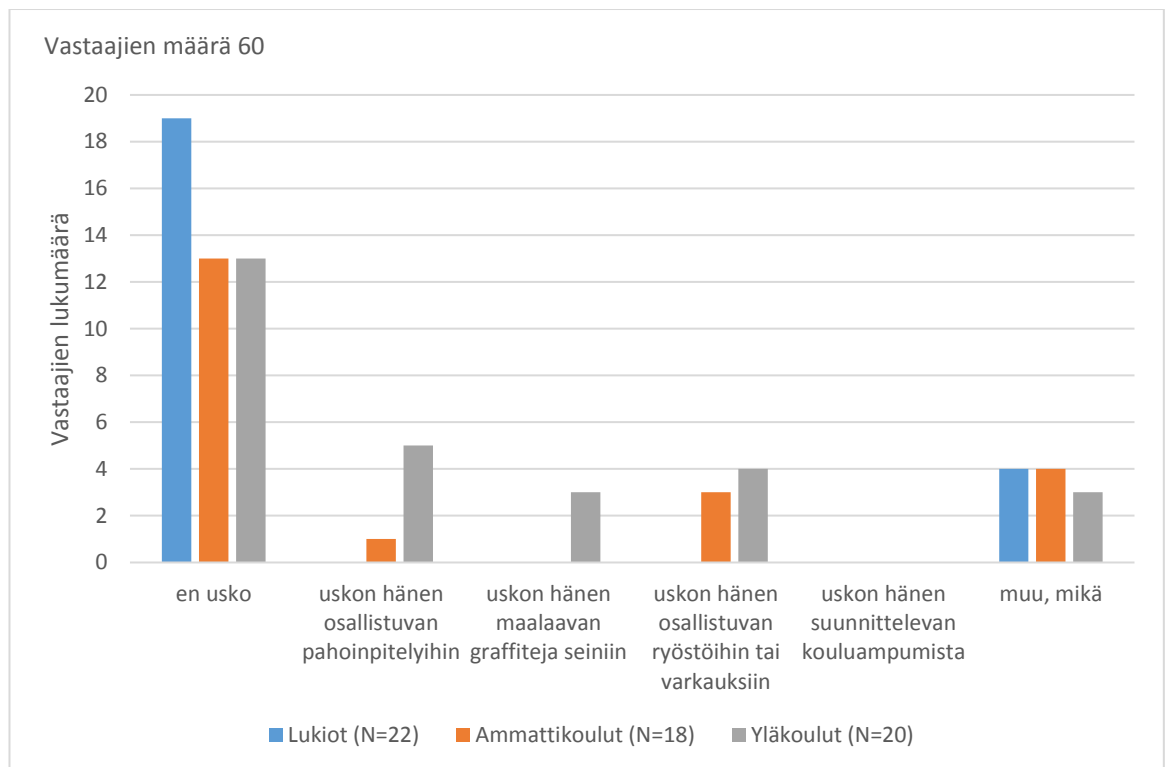
Kysymyksessä 26 kartoitettiin opettajien arvioita siitä, onko mahdollista, että syrjäytymisen merkkejä osoittaneet opiskelijat syyllistyisivät tulevaisuudessa johonkin rikokseen. Lukion kohdalla 19 opettajaa ei uskonut syrjäytyneiden syyllistyvän rikoksiin, neljä opettajista vastasi ”muu” ja uskoi rikosten tulevan esiin esimerkiksi laittomien päihteiden käyttönä tai itsetuhoisuutena. Yksi vastaajista totesi:

”Vaikea sanoa, mutta jos edellisistä johtuva paha olo kasvaa, se voi myös purkautua yllättävästi”.

Kuten myös Benyik ja Kohenkin toteavat, jyrkkiä ja ekstremistisiä mielipiteitä omaavia yksittäisiä ihmisiä on vaikea ennakoida. Näin ollen yksinäiset toimijat ovatkin se haastavin radikaaliryhmä yhteiskunnassa, koska heidän tunnistamiseen ei ole yhtä oikeaa tapaa. (Benyik & Kohen 2011, 112 – 114.)

Ammattikouluissa rikoksiin syyllistyminen oli opettajien mielestä hieman todennäköisempää kuin lukioiden kohdalla. Yläkouluissa uskomus rikoksiin syyllistymisestä näytti olevan kaikista yleisintä, kuten kuvioista 8 voimme nähdä. Ammattikoulusta eräs opettaja ei ollut valinnut vastausvaihtoehtokseen ”uskon hänen suunnittelevan kouluampumista”, mutta totesi avoimessa vastauskentässä kuitenkin seuraavasti: ”pelkään, että suunnittelee kouluampumista tms. toimintaa”. Tämä oli kuitenkin vain yksittäistapaus ja suurin osa vastauksista viittasikin lähinnä nuoren oman elämänhallinnan vaikeuteen ja päihteiden käyttöön. Vaikka elämänhallinnan vaikeuksien voisi luulla vaikuttavan vain henkilön itsensä toimintaan, on

Nader (2012, 17 – 18) kuitenkin sitä mieltä, että hyvät elämänhallinta- ja ongelmanratkaisutaidot ehkäisevät ennen kaikkea aggressiivista käytöstä.

Kuvio 11. Opettajien näkemys nuoren osallistumisesta laittomaan toimintaan

Suutarisen ja Törmäkankaan (Suutarinen & Törmäkangas 2012.) julkaisun mukaan suomalaisten nuorten valmius laittomiin toimiin on kasvussa. Tutkimuksissa todettiin, että ”varmasti valmis” ja ”luultavasti valmis” laittomiin toimiin vastanneiden nuorten määrä oli 9 prosenttia vuonna 2009. Tutkimuksessa laittomia toimia olivat iskulauseiden kirjoittaminen seiniin, julkisten rakennusten valtaaminen ja liikenteen tukkiminen. (Suutarinen & Törmäkangas 2012, 74 – 77.) Vaikka laittomat toimet, joita Suutarisen ja Törmäkankaan tutkimuksessa mitattiin eivät täysin vastaa tässä tutkimuksessa määriteltäviä rikoksia, voidaan todeta, että tulokset ovat saman suuntaisia. Keski-Uudenmaan opettajista 25 prosenttia (15 vastaajaa) oli sitä mieltä, että heidän opiskelijansa voisivat osallistua laittomaan toimintaan.

5.3 Yhteenveto

Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli selvittää, kuinka moni opettaja on havainnut opiskelijoissa väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavaa käytöstä ja puheita. Tähän tutkimuskysymykseen on pyritty löytämään vastauksia kyselylomakkeen neljän kysymyksen kautta, jotka kartoittivat sitä, kuinka monta kertaa opettajat olivat huomanneet opiskelijoidensa välillä aatemaailmaan perustuvaa fyysistä tai henkistä väkivaltaa, olivatko opettajat huomanneet opiskelijoissa väkivaltaisia ajatuksia tai puheita, jotka kohdistuivat maahanmuuttajiin, uskoon, viranomaisiin, yhteiskuntaa, seksuaalivähemmistöihin tai johonkin muuhun sekä olivatko opettajat huomanneet opiskelijoissaan merkkejä jengiin liittymisestä.

Tutkimuskysymyksen vastaukseen on laskettu mukaan kaikkien niiden opettajien vastaukset, jotka ovat vastanneet vähintään yhteen kysymykseen neljästä edellä mainitusta myöntävästi. Lukioiden opettajien vastausten mukaan 25 prosenttia eli 6 kaikista kyselyyn vastanneista opettajista oli havainnut väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavaa käytöstä ja puheita. Ammattikoulujen kohdalla samainen luku oli noin 44 prosenttia eli 8 opettajaa. Yläkoulujen opettajista puolestaan noin 76 prosenttia eli 16 opettajaa oli edellä mainittujen neljän kysymyksen mukaan havainnut opiskelijoissaan viitteitä väkivaltaisesta ekstremismistä. Tähän tutkimukseen osallistuneiden koulujen keskuudessa näyttäisi siis siltä, että väkivaltainen ekstremismi on yleisintä yläkouluissa, koska toisen asteen oppilaitosten yhteenlaskettu havaintoja tehneiden opettajien määrä oli noin 33 prosenttia. Kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistuneista opettajista hieman alle 48 prosenttia oli havainnut opiskelijoissaan viitteitä väkivaltaisesta ekstremismistä.

Havaintojen määrien eroavaisuudet lukioiden ja ammattikoulujen välillä voivat selittyä Suutarisen mainitsemaalla eriarvoisuudella. Lukioissa yhteiskunnallisia aineita, kuten historiaa ja yhteiskuntaoppia opetetaan yleisesti ottaen enemmän kuin ammattikouluissa. Yhteiskunnalliset oppiaineet harjaannuttavat opiskelijoita kohtaamaan erilaiset ihmiset yhteisön tasolla ja haastaa opiskelijoita ajattelemaan toisin. Tämä puolestaan ehkäisee radikalisoitumista. (Tikka 2015.) Se, mistä yläkoulujen suuri väkivaltaisen ekstremismin havaintojen määrä johtuu, voidaan mahdollisesti selittää lasten nuorella iällä sekä vaikutuksille alttiudella.

Sisäministeriön tutkimustulokset olivat samansuuntaisia väkivaltaisen ekstremismin havaintojen osalta. Tutkimuksen mukaan opettajista 60 prosenttia oli havainnut opiskelijoissaan väkivaltaiseen ääriajatteluun viittaavia asenteita, ristiriitoja, väkivaltaa tai muutoksia, mutta tapaukset olivat pääosin yksittäisiä ja yksittäisiin opiskelijoihin liittyviä. Vahvimmin ääriajattelu tuli esille opiskelijoiden asenteissa. Kouluissa esiintyi melko paljon suvaitsemattomuutta sekä vihaa, joka perustui johonkin aatemaailmaan. (Sisäministeriö 2015a, 3.)

Avoimissa kysymyksissä esiin tulleiden havaintojen mukaan ammattikouluissa ja yläkouluissa vaikuttaisi olevan enemmän suvaitsemattomuutta erilaisuutta kohtaan, huutelua, rasmia ja väkivallan ihannointia. Varsinkin yläkoulu-ikäisten kohdalla osa tästä voi tulla selittyä nuorten keskenkasvuisuudella sekä ryhmäpaineella, sillä teini-ikä on tuolloin voimakkaimmillaan ja on tärkeää olla niin sanotusti ”cool”. Lukioissa ääriajattelu tuli useimmiten esille opiskelijan kirjoitelmissa sekä keskusteluissa oppituntien aikana. Sisäministeriö oli tutkimuksessaan tullut samankaltaiseen tulokseen, jossa ammattikouluissa suvaitsemattomuus ja ääriajatukset tulivat esille useammin fyysisessä kontaktissa ja konflikteissa opiskelijoiden välillä. Lukioissa asenteet ilmaistiin useimmiten kirjallisten töiden kautta. (Sisäministeriö 2015a, 6.)

Federal Bureau of Investigation totesi vuonna 2000 tekemässään tutkimuksessa, että usein nuori vihjailee tulevasta väkivaltaisesta teostaan tai muista aikomuksistaan etukäteen, joko tarkoituksella tai vahingossa. Koulussa opiskelija voi esimerkiksi kertoa ajatuksistaan esseiden ja puheiden kautta tai muutoin kerskumalla ja uhkailemalla. (Federal Bureau of Investigation 2016, 17 – 18.) Samankaltaisia vihjailuja oli havaittavissa myös tutkimukseen osallistuneissa Keski-Uudenmaan kouluissa, sillä opettajat kertoivat avoimissa vastauksissa

muun muassa opiskelijoiden kirjoitelmista ja esitelmistä, joissa ihannoitiin väkivaltaisuuksia. Merkkien ja vihjeiden havaitseminen ja huomioiminen ovat erityisen tärkeitä tekijöitä ennalta estävän toiminnan näkökulmasta. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä opetustoimen rooli on merkittävä, sillä opettajat ovat nuorten kanssa päivittäin tekemisissä, joten heillä on mahdollisuus havaita radikalisoitumiseen viittaavia tekijöitä jo hyvissä ajoin. (Sisäministeriö 2016, 16.) Tästä johtuen viranomaisten väliseen yhteistyöhön tulisikin panostaa, jotta opettajilla olisi osaamista radikalisoitumisen tunnistamiseen.

Sisäministeriön (2015a, 5) tutkimuksen mukaan opiskelijoiden keskuudessa konfliktihakuihin jengiytyminen ei ole kovin yleistä. 20 prosenttia sisäministeriön tutkimukseen osallistuneista opettajista oli havainnut opiskelijoissaan merkkejä jengiytymisestä. (Sisäministeriö 2015a, 5.) Sisäministeriön tutkimuksen tulos on samassa linjassa Keski-Uudenmaan oppilaitoksista saatujen tulosten kanssa. Tutkimukseen osallistuneissa lukioissa Keravalla, Tuusulassa ja Järvenpäässä ei ollut havaittavissa lainkaan jengeihin liittymistä. Ammattikouluissa luku oli 28 prosenttia ja yläkouluissa 33 prosenttia. Uskon tämän selittyvän sillä, että lukioihin hakeutuu lähtökohtaisesti enemmän opiskelusta motivoituneita nuoria, joilla on jo tulevaisuuden suunnitelmia tai ainakin he uskovat ylioppilaskirjoituksissa menestymisen olevan tärkeää tulevaisuuden kannalta. Näin ollen he pyrkivät ehkä välttämään karkeasti väkivallan tai konfliktien kautta vaikuttamista ja tuovat radikaaleja ajatuksia toisten tietoisuuteen kirjoitusten ja puheiden kautta. Ei kuitenkaan voida sanoa, että ammattikouluissa olevat nuoret olisivat jollain tavalla yksinkertaisempia tai vähemmän motivoituneita opiskelujen suhteen, mutta kuten tutkimustuloksistakin selviää, väkivaltaisiin konflikteihin hakeutuminen ja väkivallalla uhkailu oli yleisepää ammattikouluissa ja yläkouluissa kuin lukioissa, sekä koulussa että vapaa-aikana. Opiskelijat toivat jengiin kuulumisen kouluissa avoimesti esille kantamalla vaatteissa jonkinlaista jengimerkkiä kuten anarkistien tai moottoripyöräkerhon merkkiä. Nuoret osallistuivat myös tappeluihin kaupungilla, mikä viittaisi vahvasti siihen, että he ovat omaksuneet tyypillisen äärioikeistolaisen tavan, jossa mielipiteet tuodaan esille rasistisesti motivoituneiden pahoinpitelyiden ja katuväkivallan kautta (Mankkinen 2012, 18).

Yksi selkeä huomion arvoinen seikka tutkimuksessa on syrjäytymisen yleisyys oppilaitoksissa. Merkkejä syrjäytymisestä oli havaittavissa jokaisella koulutusasteella. Tutkimukseni mukaan 90 prosenttia kaikista tutkimukseen osallistuneista opettajista oli havainnut vähintään yhden opiskelijan, jossa he olivat huomanneet syrjäytymisen merkkejä. (Kts. kuvio 10.) Todennäköisesti yläkoulussa syrjäytynyt opiskelija on porukan ulkopuolinen ja yksinäinen myös toisena asteen oppilaitoksissa. Yksinäisyys oppi- ja välitunneilla saattaa johtaa myös masennukseen ja elämänhallinnan ongelmiin, jolloin opettajilla on tärkeä rooli syrjäytymisen kierteen katkaisemisessa ja avun tarjoamisessa. Onneksi tähän tutkimukseen osallistuneet opettajat olivat valveutuneita ja ilmoittivat havainnoistaan eteenpäin esimerkiksi opiskelijahuoltoon, etsivään nuorisotyöhön tai muualle. Mielenkiintoista oli myös, että opettajan iällä tai työvuosilla ei ollut merkitystä väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavien merkkien tai syrjäytymisen havaitsemisen suhteen (taulukko 1), koska oletin, että iän ja työvuosien kokemus voisi parantaa opettajan herkkyyttä havaita edellä mainittuja asioita.

Sisäministeriö (2015b), Mankkinen (2015) ja Suutarinen sekä Törmäkangas (2012) ovat sitä mieltä, että yksi suuri tekijä nuoren ajautumiseen väkivaltaisen ekstremismin piiriin on syrjäytyminen. Syrjäytyminen on vaikuttanut sisäministeriön (2015b) mukaan Suomen sisäiseen turvallisuuteen. Näin ollen olisikin syytä kiinnittää huomiota radikalisoitumisen ennalta estämiseen ja nuorten kanssa tekemisissä olevien eri tahojen yhteistyöhön. Tutkimuksen mukaan Keski-Uudenmaan koulujen opettajista 74,6 prosenttia oli ilmoittanut havainnoistaan joko esimerkiksi rehtorille, koulupsykologille, etsivään nuorisotyöhön, opiskelijahuoltoon, sosiaaliviranomaisille, poliisille tai opiskelijan vanhemmille. Tilanne on tiedonkulun kannalta verrattain hyvä, sillä Benyikin ja Kohenin (2011, 26) kertovat kirjassaan Harvardin yliopistossa tehdystä tutkimuksesta, jonka mukaan 4 % kouluammuskelusuunnitelmista etukäteen tienneistä ulkopuolisista henkilöistä oli yrittänyt saada tekijää luopumaan suunnitelmista kertomalla esimerkiksi viranomaisille. Suomessa opettajia kannustetaan kertomaan kaikista huolestuttavista havainnoista poliisille, jotta poliisi saisi tiedon mahdollisista riskihenkilöistä. Varsinkin kouluampujien kohdalla tekijällä on harvoin rikostaustaa, joten poliisilla ei ole mahdollisuutta tunnistaa tekijää etukäteen. (Pölkki & Vaarne 2016; Hietaneva & Häkkinen 2013.)

On tärkeää, että opettajat ovat kiinnostuneita nuorten hyvinvoinnista, sillä he ovat yksi tärkeimmistä tahoista pyrittäessä ennalta estämään ja puuttamaan nuorten radikalisoitumiseen. Sekä sisäministeriö että Suutarinen ja Törmäkangas ovat sitä mieltä, että yksi radikalisoitumisen ennaltaehkäisemisen väline voisi olla osallistavampi kouluarki, jossa opiskelijoilla olisi enemmän vaikutusvaltaa koulua koskevissa asioissa (Sisäministeriö 2016, 16; Suutarinen & Törmäkangas 2012, 80 – 86).

Kun tutkimuksen tulosten valossa pohditaan sitä, minkä tyyppinen väkivaltainen radikalismi aiheuttaisi tutkimukseen osallistuneissa kouluissa suurimman uhan, olisi se luultavammin ihmisvihaan perustuva itsenäisen toimijan väkivallan teko. Itsenäisen toimijan toteuttamia väkivaltaisuuksia on tapahtunut Suomessa aikaisemminkin, joihin vaikuttavina tekijöinä ovat olleet muun muassa syrjäytyminen ja empatian puute (Langman 2009, 195 – 211). Eräs tutkimukseen osallistunut opettaja totesi aatemaailmaan perustuvasta vihasta näin:

”Jokapäivästä halventavaa tai epäempaattista puhetta ihmisryhmistä (maahanmuuttajat, vähemmistöt, muut). Osa jutuista tulee kotoa, osa kavereilta, osa on alikehittyneen empatiakyvyn tuotetta, ”mamut raiskaa””

Useista opettajien kommentteista sai sellaisen kuvan, että nuorilla ei ole empatiakykyä erilaisia ihmisiä tai kulttuureja kohtaan. Toisen ihmisen tilanteeseen ei osata samaistua ja ajatusmaailman täyttää ”me vastaan ne”- asetelma. Tämän kaltaiset äärioikeistolais- tai ihmisvihaideologiat voivat sisäministeriön (2016, 18) mukaan olla yksinäisen toimijan tekojen taustalla. Kun nuoret kuuluvat tiiviiseen porukkaan, jossa on vain saman mielisiä ihmisiä, syntyy jäsenille tunne omien uskomustensa oikeellisuudesta. Tällainen tilanne on osa radikalisoitumisprosessia, jossa sosiaalisella tuella ja ryhmädynamiikalla on suuri valta. (Mankkinen 2012, 10.)

Edellä mainitun kaltaiseen tilanteeseen olisi puututtavat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta radikalisoituneen yksilön integroimisessa takaisin yhteiskuntaan onnistuttaisiin.

Tilanne vaatii moniammatillista yhteistyötä muun muassa opetustoimen, poliisin ja Ankkuritoiminnan välillä. Sisäministeriö (2016, 16) toteaa julkaisussaan, että Ankkuritoiminta työskentelee erityisesti nuorten ja radikalisoituneiden henkilöiden parissa. Poliisi voi esimerkiksi puhuttelujen tai rikostutkinnan kautta ohjata henkilöitä viranomaisten ja järjestöjen palvelujen pariin, mutta se vaatii luonnollisesti yhteistyötä myös koulujen ja poliisin välillä, jotta tieto radikalisoituneesta henkilöstä saataisiin poliisille. (Sisäministeriö 2016, 16.)

Vaikka nuorten kiinnostus rikollisuutta kohtaan on Suutarisen ja Törmäkankaan (2012, 74 – 77) mukaan ollut nousussa, on se tutkimukseeni osallistuneiden opettajien näkemyksen mukaan melko vähäistä. Suurin osa opettajista ei nimittäin usko, että opiskelijat syyllistyvät jonkinlaiseen rikolliseen tekoon. Opettajat eivät toki tiedä, mitä opiskelijat vapaa-ajallaan tekevät, mutta työnsä ohessa he kuulevat nuorten puheita ja tekivät arvionsa sen perusteella. Opettajat saattavat olla oikeassa, sillä yläkouluikäisten nuorten tekemät rikokset ovat vähentyneet (Hjelt 2014). Nuorten vapaa-ajan vieton tottumukset ovat muuttuneet ja virtuaalinen maailma kiehtoo enemmän kuin perinteinen riskien otto ja rajojen kokeilu (Ikonen 2015).

6 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa väkivaltaisen ekstremismin tilannetta ennalta valituissa Keski-Uudenmaan oppilaitoksissa. Lisäksi opinnäytetyössä tarkasteltiin väkivaltaisen ekstermismien esiintymistapoja ja esiintymisen yleisyyttä sekä sitä, millä tavoin väkivaltaisen ekstremismin muodot eroavat yläkoulun ja toisen asteen oppilaitosten välillä. Tutkimuksen luotettavuuden ja yleistettävyyden sekä sen laajuuden kannalta olisi ollut hienoa, jos tutkimus olisi kattanut kaikki Keski-Uudenmaan yläkoulut ja toisen asteen oppilaitokset. Ajallisesti sekä tutkimuksen tekijän voimavarojen vuoksi laajemman tutkimuksen toteuttaminen ei kuitenkaan ollut mahdollista. Näin ollen tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia alueen oppilaitoksia, mutta se antaa mielestäni kuitenkin hyviä viitteitä siitä, mikä väkivaltaisen ekstremismin tilanne kouluissa tänä päivänä on.

Tutkimuksen alkuvaiheessa uskoin, että kohderyhmänä opettajat ovat motivoituneita vastajia ja kiinnostuneita tämän kaltaisesta tutkimuksesta ja siihen vastaamisesta. Vaikka pyydettyjen kymmenen kyselylomakkeen vastausprosentti oli kaikkien, paitsi yhden koulun kohdalla, yli 50 prosenttia, jäi minua mietityttämään, eivätkö opettajat ole kiinnostuneita heitä koskevasta lähes jokapäiväisestä turvallisuudesta kouluissa. Miksi lähes puolet opettajista, joille lomake jaettiin, jätti vastaamatta kyselyyn? Eivätkö he olleet havainneet väkivaltaista ekstremismia lainkaan? Uskoivatko he kyselyn olevan turhanpäiväinen? Vastausta näihin kysymyksiin emme luultavasti koskaan tule saamaan, mutta antaako vastausten vähäisyys viitteitä siitä, että väkivaltaista ekstremismia ei ehkä pidetä vielä kovinkaan vakavana ongelmana tai todellisena vaarana kouluissa? Väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyssä tärkeää on yhteistyö erityisesti opettajien, sosiaalitoimen ja poliisin välillä. Poliisin ja opetustoimen välinen yhteistyö on jo aloitettu muun muassa kouluttamalla opettajia havaitsemaan merkkejä väkivaltaisesta ekstremismistä ja radikalisoitumisesta. Yhteistyön lisääminen voisi olla avain motivoimaan opettajia havaintojen tekemiseen ja asian tärkeyden ymmärtämiseen.

Väkivaltaista ekstremismia havaittiin tulosten perusteella eniten yläkouluissa. Se kohdistui suurelta osin maahanmuuttoon ja seksuaalivähemmistöihin. Nämä tulokset eivät juurikaan

yllättäneet. Yläkouluikäiset nuoret voivat olla todella ehdottomia mielipiteidensä kanssa ja tuoda niitä esille erittäin kärkkäästi. Moni nuori on fiksu ja ymmärtää sekä hyväksyy nykyajan monimuotoisen kulttuurin ja erilaiset seksuaaliset suuntautumiset. Tämän lisäksi on kuitenkin se joukko, joka luo ympärilleen kaaosta ja haukkuu, uhkailee sekä sortaa muita. Tähän käyttäytymiseen voi olla monia syitä; huonot kotiolot, mielenterveysongelmat, vihaiisuus tai ymmärtämättömyys. Nuori saattaa sortaa muita johtuen omasta pahasta olostaan, kaveriporukan painostuksesta tai nuoruuden ymmärtämättömyydestään. Uskon, että tämä nuorten joukko on myös osa sitä joukkoa, joka joutuu jossain elämänsä vaiheessa tekemisiin poliisin kanssa. Tästä johtuen olisikin ensiarvoisen tärkeää kehittää nuorten kansalaisosaimista kouluissa, ettei nuoruuden hölmöilyvaihe jäisi päälle vanhemmalla iällä, vaan nuorella olisi työkaluja edetä elämässä suvaitsevaisena ja järkevänä nuorena aikuisena.

Radikalisoitumiseen viittaava käytös oli toisen asteen oppilaitoksista yleisempää ammattikouluissa, mutta ei kuitenkaan niin yleistä kuin yläkouluissa. Ero saattaa selittyä juurikin iällä, sillä ammattikouluikäiset nuoret ovat mahdollisesti kasvaneet yli nuoresta iästä johtuvasta suvaitsemattomuudesta ja ymmärtämättömyydestä. Erot lukiodien ja ammattikoulujen välillä voivat sen sijaan selittyä juurikin kansalaiskasvatuksen puutteella. Ammattikouluissa ei juurikaan opeteta enää yhteiskuntaoppia tai historiaa, jotka molemmat harjaannuttavat nuorta erilaisuuden ymmärtämiseen ja oman ajatusmaailman haastamiseen. Yhteiskunnallisten asioiden käsitteleminen myös ammattikouluissa olisi ehdottomasti järkevää, jotta nuoret löytäisivät rauhanomaisia vaikuttamisen välineitä, ymmärtäisivät vastavuoroisen keskustelun tärkeyden sekä saisivat mahdollisuuden kiinnostua yhteiskunnallisista asioista sen sijaan, että ratkaisisivat konflikteja väkivallan kautta.

Vaikka tutkimusten mukaan suomalaiset nuoret voivat yleisesti ottaen hyvin, on syrjäytymisen kouluissa silti yleistä. Syrjäytymisellä on todettu olevan yhteyttä varsinkin yksinäisen tekijän toteuttamaan väkivallantekoon, mutta syrjäytyminen vaikuttaa nuoren ajautumiseen myös muiden ääriliikkeiden piiriin. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan suurin osa opettajista ei usko syrjäytyneen opiskelijan syyllistyvän minkäänlaiseen rikokseen. Mielenkiintoista olisi kuitenkin selvittää, kuinka monessa yläkoulu-, lukio- tai ammattikouluikäisessä rikoksentekijässä on viitteitä syrjäytymisestä. Moni opettaja oli kuitenkin sitä mieltä, että syrjäytyneet saattaa olla ennen kaikkea vaaraksi itselleen. Vaikka syrjäytyminen on yleistä, uskon, että radikalisoituneet nuoret ovat erittäin pieni osuus kaikista syrjäytyneistä. Jos osuus olisi suurempi, tapahtuisi kouluampumis- ja muita väkivallantekoja varmasti useammin.

Tutkimustulokset viittasivat selkeästi maahanmuuton, seksuaalisen suuntautumisen ja vihan tiettyä ihmisryhmää kohtaan olevan sellaisia asioita, joihin nuoret reagoivat ja joiden kautta heidän ekstremistiset ajatuksensa ilmentyivät. Riippuen nuoren motiiveista, nämä ekstremistiset ajatukset voidaan katsoa kuuluvan joko poliittiseen ekstremismiin tai ihmisvihaan perustuvaan ekstremismiin. Sen sijaan uskonnollisesta radikalisoitumisesta ei tuloksissa juurikaan ollut viitteitä. Eräs opettaja kertoi opiskelijan tuovan aatemaailmaansa esille rukoushetkinä kouluaikana, mutta sekään ei mielestäni viittaa uskonnolliseen radikalisoitumiseen.

Vaikka tutkimusaineisto oli kohtuullisen rajallinen, oli se tämän opinnäytetyön rajoitteet huomioiden riittävä. Osa vastauslomakkeista tuntui nopeasti sutaistuilta, mutta moni oli selkeästi käyttänyt vastaamiseen aikaa ja oli kiinnostunut aiheesta sekä koulun tilanteesta. Mikäli tutkimus olisi ollut mahdollista toteuttaa laajempaan ja vastauksia kyselyyn olisi saatu enemmän, uskon, että laajemmat tulokset olisivat olleen samankaltaisia tämän tutkimuksen kanssa. Väkivaltaista ekstremismia havaittiin jo vuonna 2015 sisäministeriön teettämässä tutkimuksessa, joten sen perusteella sekä oman tutkimukseni perusteella uskon radikalisoitumisen havaitsemisen esiintymiseen myös laajemmassa tutkimuksessa.

Koska tutkimukseni perusteella kouluissa on viitteitä väkivaltaisesta ekstremismistä ja radikalisoitumisesta, olisikin mielenkiintoista tehdä aiheesta laajempi jatkotutkimus, jossa tutkimus kattaisi kaikki Keski-Uudenmaan yläkoulut ja toisen asteen oppilaitokset eikä opettajien vastausmäärää olisi ennalta rajattu. Tulokset kertoisivat konkreettisen tilanteen kouluissa ja niiden pohjalta voitaisiin tehdä toimenpiteitä radikalisoitumisen ennalta estämiseksi, mikäli se nähtäisiin tarpeelliseksi. Mielenkiintoista olisi myös toteuttaa samantapainen tutkimus, jossa vastaajia olisivat opiskelijat. Minkälaisia havaintoja opiskelijat ovat tehneet? Millä tavoin opiskelijoiden ja opettajien havainnot eroavat toisistaan?

Tutkimustuloksia analysoidessani huomasin, etten ollut muotoillut kyselylomaketta aivan parhaalla mahdollisella tavalla. Joissain kysymyksissä tarkempi ohjeistus olisi ollut tarpeen ja osa kysymyksistä olisi voitu muotoilla eri tavalla. Nämä asiat tulivat esille kuitenkin vasta analyysivaiheessa. Yhden kysymyksen kohdalla virhe vaikutti tulosten luotettavuuteen selkeästi. Mielestäni luotettavuutta heikentää myös se, että moni, varsinkin lukioiden opettajista, tuntui käyneen lomakkeen läpi jollain tavoin automaationa vastaten jokaiseen kysymykseen ”ei” tai valiten sen kaikista neutraaleimman vaihtoehdon. Toki lukioiden kohdalla havainnot olivat muutoinkin huomattavasti vähäisempiä myös sisäministeriön teettämässä tutkimuksessa, joten tilanne voi myös olla se, ettei havaintoja yksinkertaisesti ole ollut.

Maailmalla tapahtuvat terroriteot ja lisääntynyt maahanmuutto ovat johtaneet Suomessa, kuten monissa muissakin maissa, lisääntyneeseen epäluuloon maahanmuuttajia kohtaan sekä islamofobiaan. Äärioikeiston kannatus on noussut ja mediassa esillä olleet turvapaikanhakijoiden tekemät rikokset ovat vaikuttaneet vihapuheen lisääntymiseen ja väkivaltaisiin yhteenottoihin. Vaikutukset näkyvät myös tutkimukseen osallistuneissa kouluissa, sillä moni opettaja kommentoi opiskelijoidensa käyttävän rasistisia ilmaisuja ja puhuvan maahanmuuttajista halveksivasti. Nuoret ovat ottaneet asiakseen kertoa kantansa kuulumalla esimerkiksi ”Järvenpää järvenpääläisille”-ryhmään Facebookissa tai haastamalla ulkomaalaistaustaisia nuoria tappeluihin kaupungilla. Nämä ovat viitteitä siitä, että väkivaltaiseen ekstremismiin ja radikalisoitumiseen on syytä puuttua jo yläkouluissa, sillä nuoret ovat erityisen alttiita vaikutuksille. Radikalisoitumisen ennaltaehkäisy on muun muassa poliisin, opetustoimen, sosiaalitoimen sekä uskonnollisten yhteisöjen yhteinen projekti, jolla pyritään avoimen viestinnän ja yhteistyön kautta ehkäisemään yksilön radikalisoitumista. Tärkeää on muistaa, että ekstremismi ei automaattisesti ole pahasta. Ekstremismi kehittää yhteiskuntaa ja antaa ajatteleminen aiheita, mutta väkivalta sen yhteydessä ei ole hyväksyttävää.

LÄHTEET

Awan, Imran & Blakemore, Brian 2013: Extremism, Counter-Terrorism and Policing. UK: Ashgate Publishing Limited.

Benyik, Laura & Kohen Shamuël 2011: Nuoret tappajat kouluissamme. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Borum, Randy & Fein, Robert & Modzeleski, William & Pollack, William & Reddy, Marisa & Vossekuil, Bryan 2002: Threat assessment in schools: a guide to managing threatening situations and to creating safe school climates. Luettavissa: http://www.nccpsafety.org/assets/files/library/Threat_Assessment_Guide_for_Schools.pdf. Luettu 3.1.2017.

Braw, Elisabeth 2014: Inside Denmark's Radical Jihadist Rehabilitation Programme. Luettavissa: <http://europe.newsweek.com/denmark-offers-returning-jihadis-chance-repent-277622?rm=eu>. Luettu 17.2.2017.

Böckler, Nils & Seeger, Thorsten & Sitzer, Peter & Heitmeyer, Wilhelm 2013: School Shootings. New York: Springer

Creutz, Karin & Saarinen, Juha & Juntunen, Marko 2015: Syrjintä, polarisaatio, nuoriso ja väkivaltainen radikalisoituminen. Syponur-väliraportti. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/159763/SSKHnotat_1505.pdf?sequence=1. Luettu 1.1.2017.

Crouch, David & Henley, Jon 2015: A way home for jihadis: Denmark's radical approach to Islamic extremism. Luettavissa: <https://www.theguardian.com/world/2015/feb/23/home-jihadi-denmark-radical-islamic-extremism-aarhus-model-scandinavia>. Luettu 17.2.2017.

Davies, Cristyn & Robinson, Kerry & Saltmarsh, Sue 2012: Rethinking school violence. Hampshire: Palgrave Macmillan

Federal Bureau of Investigation 2016: Preventing Violent Extremism in Schools. Luettavissa: <https://info.publicintelligence.net/FBI-PreventingExtremismSchools.pdf>. Luettu 2.1.2016

Findikaattori. 2013: Nuorten kokonaisrikollisuus. Luettavissa: <http://www.findikaattori.fi/fi/96>. Luettu 16.3.2017.

Haque, Omar & Choi, Jihye & Phillips, Tim & Bursztajn, Harold 2015: Why Are Young Westerners Drawn to Terrorist Organizations Like ISIS? Luettavissa: <http://www.psychiatrytimes.com/trauma-and-violence/why-are-young-westerners-drawn-terrorist-organizations-isis>. Luettu 1.2.2017.

Heikkilä, Tarja 2014: Tilastollinen tutkimus. 9. uud. painos. Porvoo, Bookwell Oy.

Hietaneva, Panu & Häkkinen, Perttu, 2013: Misanthropia – ihmisviha. Luettavissa: <http://areena.yle.fi/1-2030643>. Luettu 21.2.2017.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2006: Tutki ja kirjoita. 12. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

- Hjelt, Yrjö. 2014: Yhä harvempi nuori syyllistyy rikoksiin. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-7069937>. Luettu 16.3.2017.
- HM Government. 2011: Prevent Strategy. Luettavissa: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97976/prevent-strategy-review.pdf. Luettu 1.2.2017.
- Ikonen, Juuso. 2015: Nuorten tekemien rikosten määrä vähentynyt rajusti neljässä vuodessa. Luettavissa: <http://tutka.pro/?p=15816>. Luettu 16.3.2017.
- Jyväskylän yliopisto 2012: 14-vuotiaiden yhteiskunnallisten tietojen ja osallistumishalukkuuden välillä kuilu – Valmius laittomien keinojen käyttöön on lisääntynyt. Luettavissa: <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2012/10/tiedote-2012-10-10-09-10-55-011727>. Luettu 21.9.2016
- Jyväskylän yliopisto 2015: Survey. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/survey>. Luettu 20.10.2016
- Kaplan, Jeffrey & Löw, Helene & Malkki, Leena (toim.) 2015: Lone Wolf and Autonomous Cell Terrorism. UK: Routledge.
- Kirkon Ulkomaanapu. 2015: Mikä ajaa nuoren ääriryhmään? Verkojulkaisu 7.11.2016. <https://www.tekojakampanja.fi/mika-kampanja/>. Luettu 8.1.2017
- Koivulaakso, Dan & Brunila, Mikael & Andersson, Li 2012: Äärioikeisto Suomessa. Riika: Into Kustannus
- Laitinen, Kari & Lumio, Milla 2009: Terroristin synty ja terrorismin torjunta: näkökulmia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Langman, Peter 2009: Kouluampujat – Miksi nuori tappaa? Helsinki: BTJ Finland Oy
- Malkki, Leena & Paastela, Jukka 2007: Terrorismin monet kasvot. Ensimmäinen painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Mankkinen, Tarja 2012: Tavoitteena eheä yhteiskunta – kansallinen toimenpideohjelma ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79430/sm_282012.pdf?sequence=1. Luettu 2.10.2016.
- Mankkinen, Tarja 2015: Onko väkivaltainen ekstremismi uhka Suomessa? Haaste 2/2015. Luettavissa: <http://haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22015/onkovakivaltainenekstremismiuhkasuomessa.html>. Luettu 16.9.2016. Luettu 9.9.2016
- McCauley, Clark & Moskalenko, Sophia & Van Son, Benjamin 2013: Characteristics of lone-wolf violent offenders: a comparison of assassins and school attackers. Luettavissa: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/240/html>. Luettu 4.4.2017.
- Nader, Kathleen (toim.) 2015: School Rampage Shootings and Other Youth Disturbances. United States of America: Routledge
- Pölkki, Minna & Vaarne, Ville. 2016: Opettajia koulutetaan puuttumaan koululaisten radikalisoitumiseen – ”Nuoren elämäntavat ja ystäväpiiri voivat muuttua yhdessä yössä”. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002919924.html>. Luettu 21.2.2017.
- Saarinen, Juha 2014: The Finnish Foreign Fighter Contingent in Syria. Luettavissa: <https://www.ctc.usma.edu/posts/the-finnish-foreign-fighter-contingent-in-syria>. Luettu 16.2.2017.

Salehzadeh, Alan 2015: Ihmisviha on ilmiönä nousussa. Luettavissa: <http://blogit.iltalehti.fi/alan-salehzadeh/2015/04/17/ihmisviha-on-ilmiona-nousussa/>. Luettu 16.2.2017.

Sisäministeriö, 2013: Väkivaltainen ekstremismi Suomessa – tilannekatsaus 2/2013. Luettavissa: <http://intermin.fi/documents/1410869/3723676/Vakivaltainen-ekstremismi-Suomessa-tilannekatsaus-2-2013.pdf/6460c576-254e-4fc5-bd64-088192c017cd>. Luettu 1.2.2017.

Sisäministeriö, 2015a: Väkivaltainen ekstremismi Suomessa – tilannekatsaus 1/2015. Luettavissa: <http://intermin.fi/documents/1410869/3723676/Vakivaltainen-ekstremismi-Suomessa-tilannekatsaus-1-2015.pdf/f4fce342-d2d4-4560-9bb3-37cfa2848d45>. Luettu 25.3.2017.

Sisäministeriö, 2015b: Väkivaltainen ekstremismi Suomessa – tilannekatsaus 2/2015. Luettavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75491/V%C3%A4kivaltaisen%20ekstremismin%20tilannekatsaus.pdf?sequence=1>. Luettu 22.9.2016.

Sisäministeriö. 2016: Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74921/Toimenpideohjelma_final.pdf?sequence=1. Luettu: 22.9.2016.

Suutarinen, Sakari & Törmäkangas Kari 2012: Kodista ja kiinnostuksesta se lähtee - Nuorten koulukokemukset, tiedollinen osaaminen ja valmius laittomaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Teider, Hannu 2016: KSML: Poliisi alkaa kouluttaa opettajia tunnistamaan radikalisoituneita nuoria. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-9304008>. Luettu 19.2.2017.

Tihveräinen, Tero 2015: Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 10/2016 - Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2015. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116581/Katsauksia_10.pdf?sequence=1. Luettu 15.2.2017.

Tikka, Minna 2015: Kansalaiskasvatus koulujen välineeksi ääriajattelua vastaan. Haaste 2/2015. Luettavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22015/kansalaiskasvatuskoulujenvaelineeksiaraajatteluavastaan.html>. Luettu: 8.4.2017.

Uusitalo, Hannu 1995: Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. 2. painos. Porvoo: WSOY

Valli, Raine 2015: Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-Kustannus

Vilka, Hanna 2007: Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Virtuaaliammattikorkeakoulu 2007: Kyselyyn perustuvan tutkimuksen suorittaminen. Luettavissa: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289345955/1194290010211.html>. Luettu 20.10.2016.

Wiegel, Michaela 2016: Interview with French extremism researcher Olivier Roy

"Radicalisation is not the result of failed integration". Luettavissa: <https://en.qantara.de/content/interview-with-french-extremism-researcher-olivier-roy-radicalisation-is-not-the-result-of>. Luettu 16.2.2017.

World Health Organization. 2010: Violence prevention the evidence. Luettavissa: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/77936/1/9789241500845_eng.pdf?ua=1. Luettu 1.2.2017.

Liite 1. Saatekirje

SAATEKIRJE

KERAVA 20.2.2017

Hyvä Vastaanottaja,

Opiskelen Poliisiammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyöni väkivaltaisesta ekstremismistä Keski-Uudenmaan oppilaitoksissa. Tarkoitukseni on kartoittaa väkivaltaisen ekstremismin esiintymisen yleisyyttä, millä tavoin se tulee esille ja minkälaisia eroja siinä on yläkoulun, lukion ja ammattikoulun välillä. Kysely jaetaan osaan Keravan, Tuusulan ja Järvenpään oppilaitoksista. Väkivaltainen ekstremismi on ajankohtainen ilmiö ja Sisäministeriön vuoden 2017 tilannekatsauksen mukaan se on muuttunut aiempaa näkyvämmäksi. Uhka muodostuu väkivaltaisen ekstremismin lievimmistä muodoista kuten katuväkivallasta, mutta myös joukkosurman ja terrorismin uhka on noussut.

Vastauksenne käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Kyselylomakkeella ei kysytä nimiä tai muita yhteystietoja, joten vastausten yksilöinti ei ole mahdollista. Kaikki yksittäisen vastaajan tunnistamisen mahdollistavat tiedot poistetaan ennen opinnäytteen luovuttamista. Aineisto käsitellään tilastollisin menetelmin, eikä yksittäisen henkilön vastauksia voi erottaa tuloksista.

Ennakoinnilla on suuri rooli väkivaltaiseen ekstremismiin puuttumisessa, joten olisi tärkeää saada näkemys siitä, mikä tilanne kouluissa tänä päivänä on. Kaikki vastaukset ovat erittäin tärkeitä, jotta saadaan kuva väkivaltaisen ekstremismin esiintymisestä kouluissa.

Kyselyn vastaamiseen on varattu kaksi viikkoa aikaa ja tulen noutamaan kyselylomakkeet koululta 10.3.2017. Kysely koskee tämän hetkistä tilannetta, joten vastaathan kysymyksiin liittyen nykyisiin opiskelijoihisi.

Opinnäytetyön ohjaajani toimii Markku Myllylä Poliisiammattikorkeakoulusta, puh. 050 3791904, markku.myllyla@poliisi.fi.

Ystävällisin terveisin,

Eliisa Suojala

eliisa.suojala@edu.polamk.fi

puh. 0407401378

Liite 2. Kyselylomake

KYSELY VÄKIVALTAISEN EKSTREMISMIN ESIINTYMISEN KARTOITTAMISEKSI
KESKI-UUDENMAAN OPPILAITOKSISSA.

Aluksi kartoitetaan perustietosi. Kirjoita vastaus viivalle.

1. Ikä

2. Sukupuoli

3. Koulu

4. Työvuosien määrä

5. Minkä ikäisiä opiskelijasi pääosin ovat?

Seuraavaksi kartoitetaan havaintojasi liittyen väkivaltaiseen ekstremismiin. Rastita vaihtoehtoista sopivin ja tarkenna vastaustasi avoimeen kysymykseen.

6. Oletko havainnut opiskelijoissasi merkkejä seuraavista aatemaailmoista. Rastita yksi tai useampi vaihtoehto.

- en ole havainnut
- äärivasemmisto/anarkismi
- äärioikeisto/natsismi/skin-head-kulttuuri
- ihmisviha (esim. viha ihmisrotua tai tiettyä ihmisjoukkoa kohtaan)
- uskontoon perustuva radikalismi
- muu, mikä _____

7. Millä tavoin opiskelija on tuonut aatemaailmaansa esille?

8. Kuinka monessa opiskelijassasi olet huomannut aatemaailmaan perustuvaa vihaa ja suvaitsemattomuutta muita kohtaan? Rastita sopivin (1) vaihtoehto.

-
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 yli 10

9. Kuvaile, millä tavalla viha on tullut esille.

10. Kuinka monessa opiskelijassasi olet huomannut väkivaltaa ihannoivia tai pelkoa aiheuttavia asenteita? Rastita sopivin (1) vaihtoehto.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	yli 10

11. Kuvaile millä tavalla nämä aatteet ovat tulleet esille.

12. Kuinka monta kertaa olet huomannut opiskelijoidesi välillä aatemaailmaan perustuvaa fyysistä väkivaltaa? Rastita sopivin (1) vaihtoehto.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	yli 10

13. Kuvaile, millä tavalla tämä on tullut esille.

14. Kuinka monta kertaa olet huomannut opiskelijoidesi välillä aatemaailmaan perustuvaa henkistä väkivaltaa? Rastita sopivin (1) vaihtoehto.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	yli 10

15. Kuvaile, millä tavalla tämä on tullut esille.

16. Kuinka monta kertaa olet huomannut opiskelijoidesi välillä muita aatemaailmaan perustuvia ristiriitatilanteita? Rastita sopivin (1) vaihtoehto.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	yli 10

17. Kuvaile, millaisesta tilanteesta on ollut kyse.

18. Oletko huomannut opiskelijoissasi väkivaltaisia ajatuksia tai puheita, jotka kohdistuvat johonkin seuraavista. Rastita yksi tai useampi vaihtoehto.

- en ole
- maahanmuuttajiin
- uskuntoon
- viranomaisiin
- yhteiskuntaan
- seksuaalivähemmistöihin
- muuhun, mihin _____

19. Uskotko kysymyksessä 18 mainitsemiesi nuoren/nuorten voivan syyllistyä joihinkin seuraavista rikoksista. Rastita yksi tai useampi vaihtoehto.

- en usko
- pahoinpitely
- vahingonteko
- varkausrikokset
- muu, mikä _____

20. Oletko huomannut opiskelijoissasi merkkejä jengiin liittymisestä? (Jengiin liittymisellä tarkoitetaan sellaista sosiaalista ryhmää, joka sulkee muita ulkopuolelle ja hakeutuu konfliktiin ulkopuolisten kanssa.) Rastita sopivin (1) vaihtoehto.

- en
- kyllä

21. Kuvaile, millä tavoin tämä on tullut esille. Jos vastasit ”en” voit ohittaa tämän kohdan.

22. Kuinka monessa opiskelijassasi olet huomannut huolestuttavia muutoksia, jotka voisivat olla merkkejä radikalisoitumisesta? Rastita sopivin (1) vaihtoehto.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	yli 10

23. Millaisia muutoksia tai merkkejä ne ovat olleet?

24. Kuinka monessa opiskelijassasi olet huomannut merkkejä syrjäytymisestä? Rastita sopivin (1) vaihtoehto.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	yli 10

25. Millä tavoin syrjäytyminen on tullut esille.

26. Uskotko syrjäytyneen opiskelijan/opiskelijoiden olevan valmis laittomaan toimintaan.

Rastita yksi tai useampi vaihtoehto.

- en usko
- uskon hänen osallistuvan pahoinpitelyihin
- uskon hänen maalaavan graffiteja seiniin
- uskon hänen osallistuvan ryöstöihin tai varkauksiin
- uskon hänen suunnittelevan kouluampumista
- muu, mikä _____

27. Oletko ilmoittanut havainnoistasi eteenpäin. Rastita yksi tai useampi.

- sosiaaliviranomaiselle
- poliisille
- opiskelijan vanhemmille
- muualle, mihin _____

Kiitos vastauksistanne.